

nr 33
december 2019

HILVERSUM 3

PERIODIEK van en voor LUDGERIANEN - op initiatief van LICHTING '62-'67

COLOFON

REDACTIE (lichting 62-67)

- **Ton Boogmans:** redacteur
- **Herman Jansen:** redacteur
- **Frits Le Roux:** redacteur, website
- **Harrie de Valk:** lay-out, eindredacteur

MEDEWERKERS

1. **Jos Bus** (61-66)
2. **Gijs Eijsink** (61-66)
3. **Hans Heemskerk** (65-70)
4. **Wim Koppen** (64-69)
5. **Gerard Kosse** (62-67)
6. **Rien Overvelde** (59-64)
7. **Matthieu Robeerst** (62-67)
8. **Jan Verheijen** (63-68)
9. **Herman Verweij** (61-66)
10. **Hans Wentink** (59-64)
11. **Hans de Winther** (61-66)
12. **Hans Wynants** (59-64)

Redactieadres: **Wethouder Peetershof 9**
5665 SG Geldrop
devalkharrie@gmail.com

Website: **www.postvakh3.nl**

Mailadres website: **redactie@postvakh3.nl**

INHOUDSOPGAVE

- Blz. 1:** Colofon
- Blz. 2:** Inhoudsopgave
- Blz. 3:** Ton Boogmans: Van de redactie
- Blz. 5:** Herman Verweij: Met twee benen (poëzie)
- Blz. 6:** Rien Overvelde: Voorbij de grenzen van het internaat
- Blz. 7:** Hans de Winther: Van oude en nieuwe liedjes
- Blz.11:** Nico Guns: Een leven dat heel anders liep
- Blz.16:** Harrie de Valk: Persoonlijk als zodanig gesproken....
- Blz.18:** Hans Wentink: Mijn jaren in Hilversum
- Blz.23:** Gijs Eijsink: Inleiding op biografie Wil Kuipers (2)

THEMADEEL

- Blz.24:** Fons Cornelissen: Wij bouwen ABC-stad
- Blz.27:** Frits Le Roux: Voor bij de kerstboom (poëzie)
- Blz.29:** Ton Boogmans: Lichtpuntje in een, niet zo duister leven
- Blz.31:** Herman Jansen: Lichtjes in de duisternis
- Blz.32:** Rien Overvelde: Gloort er licht aan de horizon?
- Blz.33:** Harrie de Valk: Clair-obscur
- Blz.35:** Herman Verweij: Een vermoeden van licht (poëzie)
- Blz. 37:** Gerard Kosse: Licht Belicht
- Blz. 39:** Redactie: Korte berichten

Van de redactie

Een Stip aan de Horizon *(verslag van een vergadering)*

Vergaderidoom, jullie kennen dat wel: Een speerpuntenbeleid formuleren, terugkoppelen naar de lezers, dan implementeren en er vervolgens een tijdpad aanhangen om daarna de belanghebbenden aan te sturen.

Zo zijn er nog wel meer zogenaamde jeukwoorden te bedenken: een vertaalslag maken; een transformatie doormaken en bij onduidelijkheid de meeting over het eind van de maand heen tillen. En natuurlijk vooral in je kracht blijven staan. Komen we er niet uit dan nemen we het mee. Hoe dan ook, het heeft onze aandacht.

Na bovenstaand tenenkrommend vergaderjargon zal het jullie misschien verbazen dat wij als redactie van H3 een heuse vergadering hebben gehouden.

De reden: Frits attendeerde ons er op dat H3 volgend jaar alweer 10 jaar met grote regelmaat verschijnt en dat de nieuwsbrief voor de lichten 62-67 inmiddels is uitgegroeid tot een heuse periodiek voor Ludgerianen van alle lichten.

Moest dit niet gevierd worden met een feestelijke glossy, of anderszins? Reden voor ons om eens bij elkaar te komen, omdat vergaderen per e-mail toch wel erg lastig is. Herman Jansen stelde zijn huis beschikbaar en aldus geschiedde. Op 21 oktober zijn we in Amsterdam bijeen geweest.

En...wees niet bevreesd, we gaan ons niet bezondigen aan wollig taalgebruik en maken onze ideeën over de toekomst van H3 in heldere taal kenbaar. Een toekomst die verder gaat dan een jubileumuitgave, want door de ontwikkelingen van de periodiek en aangemoedigd door de waardering van de lezers, wil de redactie een volgende stap maken.

De grote vraag is hoe we de uitgave van H3 en de site tot in lengte van jaren kunnen garanderen. Want, zoals Frits terecht opmerkte, er kan zomaar iemand van ons "omvallen" of iemand kan stoppen met zijn werkzaamheden. Wat dan? Neemt iemand het over of moeten we een modus vinden om de periodiek en de site te kunnen continueren. Oftewel we moeten lange termijndoelen formuleren, we moeten een stip aan de horizon zetten (jeuk). Oeps, bezondig ik me toch aan vergaderidoom.

Tot nu toe ontvingen onze lezers de **H3** per mail en werd er zo af en toe aandacht gevraagd voor de **website**. We denken nu dat een verbinding van beide media een aantal inhoudelijke en praktische voordelen gaat opleveren. Als we de H3 op de website gaan publiceren, krijgen we meer redactionele mogelijkheden, o.a. door verwijzingen, aanvullingen en commentaren, wat kan leiden tot meer interactie met lezers. De communicatie, met en tussen lezers, kan op de site worden geautomatiseerd en ervoor zorgen dat redactieleden gemakkelijker elkaars taken kunnen overnemen. Dat betekent: zolang er actieve redacteuren zijn, kan de H3 worden uitgebracht. De redactie wil, ondanks haar leeftijd, eigenlijk gewoon mee met de tijd. Maar willen onze lezers dat ook?

Wat hebben we voor ogen:

De H3 verschijnt als vanouds vier keer per jaar, maar in de nieuwe aanpak wordt dat heuglijke feit per mail aangekondigd. In die aankondiging brengt een link de lezer naar een plek op de website waar de H3 kan worden gelezen en gedownload en waar lezers kunnen reageren.

Dat is alles, en het lijkt simpel. Maar om de gewenste veranderingen en continuïteit mogelijk

te maken moet de site behoorlijk 'op de schop': er moet nieuwe software worden aangeschaft en ontwikkeld, misschien met hulp van 'buiten de deur'. Tot nog toe roeiden we met de riemen die we hadden en ving we de kosten van hosting etc. persoonlijk op. Maar nu denkt de redactie dat de tijd is aangebroken om de lezers te vragen de voorgestelde veranderingen financieel te steunen.

Stel we krijgen op zo'n verzoek weinig respons, dan verandert er niets aan de uitgave van de H3 en gaan we gewoon door op de oude voet. Het kan wel zijn dat de site dan verdwijnt, omdat de web-redactie heeft aangegeven dan met de site te willen stoppen omdat voor een archief functie andere oplossingen zijn te bedenken.

Het moge duidelijk zijn dat jullie redactie, na de Amsterdamse brainstormsessie, een verandertraject in wil gaan, waarbij we de neuzen op dezelfde rails willen zien te krijgen (of haal ik nu twee dingen door elkaar?). Onze target wordt de commitment van jullie, lezers, te vergroten, waarbij we de challenges niet uit de weg gaan, om zo te komen tot een win-win situatie, want als het niet lukt zullen we moeten downsizen. Snappen jullie het nog?

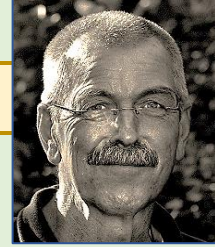
Even in Jip-en-Janneke-taal:

De redactie wil een volgende stap maken en aan jullie, lezers, vragen om met een vrijwillige bijdrage te investeren in de toekomst van de H3. In de volgende H3 komen we daar met een oproep op terug!

Namens mijn mederedactieleden Harrie, Frits en Herman,
Ton Boogmans

Werkvergadering van de H3-redactie in het atelier van Herman Jansen: v.l.n.r. Frits Le Roux, Herman Jansen, Ton Boogmans en Harrie de Valk

Met twee benen

*Van grote hoogte dwarrelt er
een veertje naar beneden.*

*Moet denken aan een vogel
die net iets te frivol
met zijn vleugels wapperde
terwijl hij zag
hoe ik mij hoekig zonder
vlerken als een hompel
voortbewoog.*

*Tast hij nu het luchtruim af
op zoek naar wat hem ontviel
vliegt hij met minder donsveer
lager of hoeveel mag hij verliezen
om niet vleugellam te raken*

*Vragen die mij vergezellen
terwijl ik naar boven tuur
en verdwaal op het trottoir
om als een Thales van Milete
te ontwaken aan de voet
van een lantaarn*

Rien Overvelde (59-64)

VOORBIJ DE GRENZEN VAN HET INTERNAAT

Mijn jaargroep, 1959-1964, heeft halverwege augustus het feit herdacht dat zij 60 jaar geleden naar de St.-Ludgeruskweekschool in Hilversum vertrokken. Dit hebben wij gedaan in de vorm van een reünie bij de Theetuin in Vierakker. Naast alle gesprekken kon je ook kijken naar foto's van de kweekschool, een film van de eerste reünie en een interview met de fraters Isidorus en Hilarius. Ik had mijn archief geraadpleegd en een gedeelte uitgesteld als expositie. Wat opviel was dat er verschillende papieren waren waarin de botsingen met de regels van het internaat te lezen waren. Het meest merkwaardige voorbeeld was een brief van de prefect van de eerste leerkring aan de ouders van een klasgenoot. Hierin werd aan de ouders gevraagd of zij wilden/konden bewerkstelligen dat hun zoon de contacten die hij had met een meisje van de kweekschool in Amersfoort wilden beëindigen of met hun toestemming op een laag pitje wilden stellen. De ouders van het meisje hadden bij de directrice van haar kweekschool geklaagd over de omgang met mijn klasgenoot en zij vonden dat de studieresultaten daar sterk onder leden..... Als je omgang met een meisje had, moest daar in de eerste en tweede leerkring toestemming van de ouders voor zijn. De fraters konden daar geen verantwoording voor nemen!

Hoe zat dat met "meisjes" binnen de school? We hadden natuurlijk Mams en Martje die hielden in de keuken en in de eetzaal. Verder waren er nog twee schoonmaaksters maar die mochten absoluut niet met ons praten en de dames van de linnenkamer kreeg je nooit te zien! Zo af en toe kwam er een oud-kwekeling met zijn verloofde naar school en dan werd de dame in kwestie van top tot teen bekeken. Een meisje meenemen naar jouw kamertje was ondenkbaar. Kweekschool, Internaat en meisje was geen natuurlijke drie-eenheid.

Kort geleden werd ik gebeld door een oud-kwekeling (in zijn tijd heette dat student) die een aantal boeken wilde bestellen voor klasgenoten, omdat zij in september een reünie zouden houden. We spraken af dat hij die bij mij thuis zou ophalen want dan konden wij tegelijkertijd van gedachten wisselen over het kweekschoolleven. Hij was van een lichtung die in de overgangperiode van kweekschool naar pedagogische academie had meegemaakt.

Op de afgesproken tijd arriveerde hij per auto bij mijn huis en als eerste stapte een dame uit. Ik dacht even dat het zijn vrouw zou zijn, maar hij had een dag van tevoren gebeld en gevraagd of hij de medeorganisator van de reünie mocht meebrengen.....Ik was in verwarring. Toen realiseerde ik mij ineens dat na 1968 de school gemengd zou worden en dat dit het einde van het Internaat zou betekenen! Inderdaad de dame was ook een oud-Ludgeriaan en had haar opleiding aan de PAL (Pedagogische Academie Ludgerus) gehad. We hebben een geweldig gesprek gehad. Alle veranderingen die zich in een korte tijd hadden voltrokken, passeerden de revue en het bleek dat wij nog een aantal fraters en leraren gemeen hadden. Ook bleek dat in hun klas de laatste interne kwekeling zat. Het lijkt mij een mooi idee deze man op te sporen en daarmee een interview voor de Nieuwsbrief te maken. De titel zou kunnen luiden: "De laatste dagen van een Internaat". Ik vroeg me nog wel af waar die groep op hun reünie over

zou praten? Al die vreemde regels en ver- en geboden zijn hun vreemd. Zij zijn van de generatie "voorbij het internaat" alsof wij twee aparte volken zijn: wij van vóór en zij van ná het internaat.....

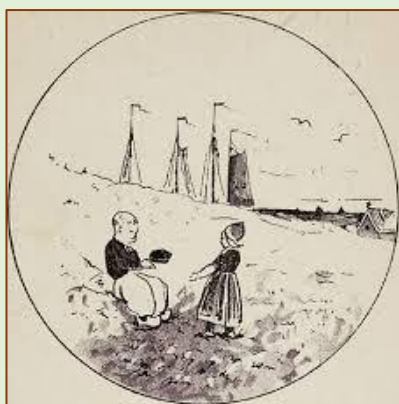
Tot slot wil ik nog reageren op eerdere verhalen/vragen in een Nieuwsbrief. Jan Gosselink dacht dat Ome Toon, de heer Anton Sweers, in een veel later stadium binnen de kweekschool verzeild is geraakt. In een oud boek las ik dat hij door frater Willibrordo (directeur tot 1960) in oorlogstijd binnen is gehaald toen een deel van de schoolbevolking in villa Hageman in Baarn was ondergebracht.

Verder vroeg de laatste hoofdredacteur van de H3 zich af waar het archief van de schoolkrant is gebleven? Bij de afscheidsreünie in 1984 is een groot deel van het archief weggegeven. Bij diverse oud-kwekelingen zijn nog oude Hilversum-3 's en nog foto's en brieven aanwezig.

Ik wens alle oud-kwekelingen die nog een reünie hebben veel succes toe.

** Grapje! Ik (Rien Overvelde) wilde ooit een boek over de kweekschool schrijven onder het pseudoniem Alexander Laan met als hoofdpersoon ene Waldeck..... Even jullie geheugen opfrissen. In de 5^e klas liepen wij naar de villa aan de Soestdijkerstraatweg. Je passeerde dan de Waldecklaan om via de Alexanderlaan naar de "tempel der wijsheid" te wandelen.*

VAN OUDE EN NIEUWE LIEDJES door hans de winther (63-68)

*Hansje Knipperdolletje
Die zat laatst aan de dijk
Hij krabde daar zijn bolletje
Zijn mutsje viel in het slijk
Hansje wil je je mutsje verkoopen?
Neen zus, malle zus
wie verkoopt er nou zijn muts?*

Dit versje heeft mijn moeder vaak in mijn oor gefluisterd. Eind jaren '40. Moeders knuffelen hun kinderen al dichtend, zingend, sprookjes vertellend. Ook 'Hansje, pansje kevertje' is nooit verdwenen uit mijn peuterrepertoire. Het roept zoete herinneringen op. In beeld en geur. Ik koester die tijd, ik roep die soms bewust te voorschijn. Ik speel graag met de tekst van liedjes. Een paar voorbeelden:

Toen onze mop een mopje was (Jan Goeverneur 1865):

*Toen onze Trump een Trumpy was
Was hij aardig om te zien
Nu liegt hij alle dagen
En bluft nog bovendien*

*'Grab pussy here, grab pussy there'
Hij bluft de hele dag
Nu dreigt hij alle dagen
En basht ook everywhere*

De muzikale vorming op de kweekschool was breed van opzet. De docent, de heer Suasso de Lima de Prado was nogal breedsprakig, humoristisch en beschikte over een ruime fantasie. Hij beperkte zich tijdens zijn lessen niet alleen tot muzikale onderwerpen. De ene na de andere anekdote over zijn carrière als zanger schudde hij moeiteloos uit zijn mouw. Een uitgebreid repertoire van kinderliedjes werd opgebouwd. De bundels 'Nederlands Volkslied' en 'Zing!' waren o.a. de bron van die liederen. Dat sommige teksten niet zo geschikt waren voor de tere kinderziel werd wel eens aangestipt door de heer Suaso. (zie ook Bert van Zandwijk 'Herkomst van volksgebruiken'). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de melodie van 'onze mop' gebruikt voor enkele spotliedjes. Een lied over Seyss Inquart:

<i>Toen onze Seyss een Seyssje was,</i>	<i>iHHinkstap, hinkstap, hinkstap, hinkstap</i>
<i>Toen woonde hij in Wien,</i>	<i>Zo gaat zijn manke poot.</i>
<i>Nu liegt hij alle dagen</i>	<i>En krijgen wij nog eens ons zin,</i>
<i>En steelt nog bovendien.</i>	<i>Dan schieten wij hem dood</i>

Over een ander kinderlied, '*Altijd is Kortjakje ziek*', doen vreemde verhalen de ronde. Het lied lijkt op het eerste gezicht te gaan over een zeer godsdienstig meisje. Toch is de verklaring minder eenvoudig. Kortjakje is namelijk de 17e en 18e eeuwse spotnaam voor een vrouwelijke alcoholist. Ook over het kinderlied '*In de Maneschijn*' heeft Van Zandwijk een lezenswaardige uitleg geschreven.

Een spong naar de jaren vijftig. Een paar namen die spontaan komen bovendrijven: Drees, Wim Kan, Ko van Dijk, Swiebertje, Klukkluk, Jules de Corte. Bij die laatste naam borrelt onmiddellijk zijn lied '*Ik zou wel eens willen weten*' op in mijn geheugen. Jules, kaarsrecht en onverstoortbaar, achter de vleugel. Wat wilde hij zo graag weten? Zou hij zich in deze tijd hebben afgevraagd hoe het boraal geleuter is ontstaan? De uil van Minerva spreidt zijn vleugels en opent zijn klauwen. Met boreale kracht stoomt Thierry op naar een nieuw Oikos. Hij is op weg naar het front. Ten strijde voor 'Volk en Vaderland'. Thierry, de Hominum Salvator, zal ons leiden naar een beter klimaat. 'Onwetendheid is de bron van alle kwaad' (Socrates).

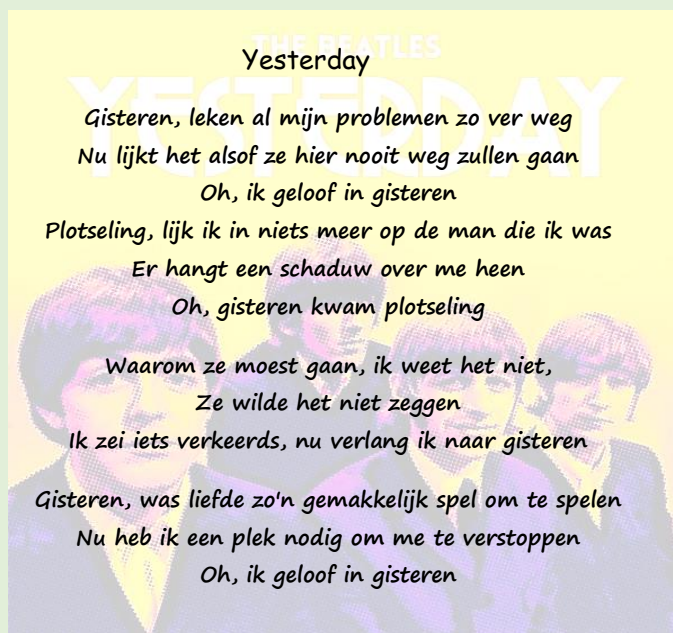
Jules de Corte ('24-'96): *Ik zou wel eens willen weten...* (<https://www.youtube.com/watch?v=cFIJ6EvicF0>)

*Ik zou wel eens willen weten
 Waarom is Baudet populair
 Hij borealt quasi diepzinnig
 Over ras, klimaat, vrouw en migranten
 Vriend Hiddema steunt hem
 met gladjanusflauwekul
 Thierry, ga gauw terug naar je hok*

Nog een decennium later komen we kabouters tegen op het Spui, vraagt ene Peter om van het dak af te komen, dansen hippies in bonte kledij, met ontblote navel, een bloemenkrans in hun volle hardos, smekend om peace and love. Ramses zingt, vecht, huilt, bidt, lacht, werkt en bewondert. Animals, Stones, Beatles veroveren de hitlijsten. Woodstock en Hair schudden de wereld wakker. The place to be is Great Britain. Had je geluk gehad bij de loting dan kon je met een aantal medestudenten onder toezicht van frater Reinaldus voor een korte vakantie

naar Londen. De stad maakte een verpletterende indruk op me. Op de tweede dag van mijn verblijf in die metropool koos ik een plekje uit op Piccadilly Circus. Uren kon ik genieten van het rondtollende verkeer en de gigantische reclames. Op Wight genoten van The Animals. Ik werd straalverliefd op een Spaanse Schone op het Trafalgar Square onder het toezien van Nelson. Ze loensde maar dat verschijnsel deed me nog meer smelten voor die goddelijke deerne. We beloofden te gaan corresponderen. Hebben we ook gedaan. Toen bleek dat ze fanatiek adept was van de El Falange Espanola, de fascistische partij van generalissimo Franco. Als linkse, hippe vogel kon ik die keus helaas niet respecteren. Melodie en tekst van vele topsongs brachten teenagers in extase. Bij nader inzien kan ik bij sommige teksten de toenmalige extase niet helemaal begrijpen:

In die jaren zestig wemelde het nog van de nonnen. Uiterlijk bestonden er twee soorten: zwart en wit geklede nonnen. Ik heb goede herinneringen aan nonnen. Op mijn kleuterschool werd het onderwijs verzorgd door witte nonnen. Fragment uit een eerder verhaal: 'Ik moest elke dag mee met de schoonmaaknon. Ze zei niet veel, gaf zich amper bloot. Je zag alleen haar Mona Lisa-gezichtje. Haar laatste klus was het reinigen van de toiletjes. Daarna moesten we op een laag bankje gaan zitten en las ze een kort verhaal voor. Was je jarig, dan mocht je bij haar op schoot komen zitten. Gaf me een warm gevoel. Haar wellicht ook.'

In onze familie had een tante de titel 'Tante Non'. Ze verbleef in een klooster te Heerlen en was muziekdocent op de kweekschool aldaar. Aan haar heb ik veel informatie te danken voor mijn kweekschoolscriptie over het muziekonderwijs op de lagere school. Het was een schat. Die ene keer toen ze haar kapje losmaakte en haar hele gezicht te bewonderen was, werd ik getroffen door haar knappe uiterlijk. Haar donkere ogen hadden altijd al indruk op me gemaakt, maar toen haar fragile hoofdje met het schitterende golvende haar zichtbaar werd, kon ik een spontane verliefdheid amper onderdrukken. Wat beweegt een jong, knap en intelligent meisje om te kiezen voor een leven als Bruid van Christus? In onze familie van mijn moeders (Brabantse) kant werd op die vraag nooit rechtstreeks geantwoord. Mijn oudere (inmiddels overleden) zus had een vage, vreemde theorie over genoemd verschijnsel. Mijn oma was vroeger ook een knappe, zelfbewuste en voor die tijd nogal wereldse vrouw. Mijn opa was vroeger sluismeester langs het Helmonds kanaal. In die tijd kwam pastoorke van Thiel regelmatig bij menig katholiek gezien even op bezoek om te informeren of er wellicht nog plek was voor weer een kleintje. Maar hij zou niet de schuinsmarcheerder zijn geweest die mijn oma wel zag zitten. Neen, het was een telg uit de steenrijke familie Fentener van Vlissingen

(steenkolendelers) die het niet zo nauw nam met de katholieke moraal. Zonder een duidelijk aanwijsbare reden werd mijn opa in de veertiger jaren vrij plotseling overgeplaatst naar de toentertijd grootste sluis van Amsterdam (aan de overkant van 't IJ). Deden in het Helmondse geruchten de ronde? Het was duidelijk zichtbaar dat die tante non nogal in uiterlijk afweek van de andere kinderen. Zou zij, als een soort boetedoening, toen gepusht zijn om in te treden? Zeker wist mijn zus het niet.

Cornelis Vreeswijk heeft over het gevoelsleven van een non een prachtig lied bedacht. Het lied over een nozem en een non (<https://www.youtube.com/watch?v=DeJTj-ZZ3F4>).

Aan bepaalde activiteiten werd door nonnetjes niet deelgenomen. Ik heb nooit een non achter het stuur van een auto gezien (ik vraag me zelfs af of de paus ooit een rijbewijs heeft gehaald). Ook ben ik nooit een non in het Baarns Bosbad 'De Vuursche' tegengekomen. Een non achter een kinderwagen kan ik me niet herinneren. Niemand kwam op het idee om die kapjes te verbieden. Waarom ook? Folklore heeft tijd nodig om nieuwe vormen te vinden. Waarom kunnen we het niet opbrengen om ook moslima's die tijd te gunnen? Afhankelijk van het gezelschap heb ook ik wel eens de behoefte om op bezoek te gaan, gekleed in een nikab. Naar een melodie voor het onderstaand lied ben ik nog aan het zoeken. Het moet duidelijk Arabische klanken krijgen. Wellicht laat ik mij inspireren door het bekende 'In de Sahara, tussen de kamelen'

Boerkini

*Het strand, de zee, de meeuwen en de dijken
Niet zij, maar de hitte doet me bijna bezwijken
Op het strand verzand ik in een fata morgana
En zie, in boerkini, een schoonheid uit Gaza
Ze kijkt naar haar papa, met smekende ogen
Zou hij dit keer ook eens iets anders gedogen?*

*'Die hitte, een hel, ik heb het zo heet
Ik wil dat je voorstelt aan onze Profeet
Om één keer zijn ogen te sluiten vandaag*

*Dat is echt het enige dat ik je vraag
't Weer wordt nog heter,
het is toch veel beter,
om te plonzen in een zwarte reetveter,
diep onder water, minstens drie meter'
zei de moslima uit Gaza
tot haar verbolgen moslipa*

Nico Guns (63-68)

EEN LEVEN DAT HEEL ANDERS LIEP

Er is niet veel terechtgekomen van de plannen die ik had toen ik in september 1966 als externe kwekeling instroomde in de tweede leerkring van de Ludgerus. Ik zou onderwijzer worden in Tietjerksteradeel of een ander opwindend dorpje waar ik dankzij een onmisbaarheidsverklaring van het schoolbestuur onder de dienstplicht uit kon komen, aktes pedagogiek halen in de avonduren en hopen nog eens ergens in den lande leraar op een kweekschool te worden. Maar dat liep dus heel anders.

Vóór Hilversum had ik de ULO gedaan in Zevenaar op het Stanislaus-juvenaat ter voorbereiding op de Vincentius kweekschool van de broeders van Maastricht. Een en ander vloeide voort uit mijn in katholieke jeugdkring niet ongewone 'roeping' om ook broeder-onderwijzer bij die congregatie te worden. Maar die 'roeping' had op de kweek in Maastricht toch te veel te lijden gekregen van een genoeglijk groeiende bewustwording dat er ook nog heel anders gevormde wezens op aarde rondliepen, en legde het gaandeweg af tegen de verleidelijke gedachten aan al die zachte welvingen die ik in de kloostergangen helaas nergens tegenkwam en die ik als intieme steun verder mijn hele religieuze leven zou moeten gaan missen.

Dus keerde ik terug naar mijn geboortedorp Bussum. Ik wilde nog wel steeds onderwijzer worden, en derhalve lag de keuze voor de kweekschool van de fraters van Utrecht in Hilversum voor de hand. Dat werden drie mooie, leerzame jaren. (Ook mijn voorgaande jaren bij de broeders heb ik steeds als bijzonder waardevol en sterk vormend ervaren.)

Afb.: Op de kweek in Hilversum ging onze klas met fr. Winfridus Brouwer een dagje naar de meisjeskweek in Rotterdam, met o.a. 'n Spido-rondvaart. Rechts "Wiebe", zoals wij hem noemden; links externe klasgenoot Gerard de Gooijer ("Gooffie").

In Hilversum maakten de fraters Reinaldus Veldhuizen (natuurkunde, didactiek) en Meinardus Steggink (pedagogiek en directeur) de meeste indruk op mij. Vooral Reinaldus had ik bijzonder hoog zitten. Zijn doceerstijl en zijn gevoel voor humor achtte ik onovertroffen. Ik herinner me

nog levendig een kaartje dat hij op het prikbord had bevestigd in zijn spreekkamer aan de voorzijde op de eerste verdieping (met aan de ene kant de grote trap en aan de andere de vertrekken van directeur Meinardus). De tekst daarop luidde: "How should I know? I only work here!" En later, toen hij was uitgetreden en weer gewoon Jan Veldhuizen heette, bezocht ik hem op zijn flat in Amersfoort. Op zijn leestafel lag de vuistdikke paperback van Grove Press (1968): "The rationale of the dirty joke – an analysis of sexual humor" door Gershon Legman. Dat vond ik nou typisch Reintje, zoals wij hem op de kweek noemden. (Ik ben trouwens een fervent aanhanger van schuine moppen.)

Reinaldus onderhield vanuit de kweekschool contact met een marineofficier die in het Marine Opleidings Kamp (MOK) naast vliegveld Hilversum aan de Loosdrechtseweg (Hollandsche Rading) een didactisch centrum voor marine-instructeurs runde (het Marine Instructie Centrum - MIC): luitenant-ter-zee der eerste klasse van speciale diensten Jean Lenoir. Die viste elk jaar een paar afgestudeerde onderwijzers uit de dienstplichtigenvijver, die hem dan tijdens hun tijd onder de wapenen kwamen assisteren bij het leren lesgeven aan marinemensen. Op de dag van mijn afstuderen voor de hoofdakte zei Reinaldus tegen mij dat ik maar eens naar meeneer Lenoir toe moest fietsen om een praatje te maken. Die zag mij kennelijk wel zitten en ik werd uit de landmacht-bak overgeheveld naar de marinebak.

Het was eind jaren zestig en bij de marineleiding leefde het besef dat het marine-vakonderwijs op moderne onderwijskundige leest geschoeid moest gaan worden. Marinemensen varen steeds zo'n drie jaar op zee – werkend met de meest geavanceerde spullen – en komen dan weer voor twee jaar aan de wal, mede om hun opgedane praktijkervaring op de marinescholen over te dragen aan nieuwe lichten. Veelal gebeurde dat niet echt systematisch en daar viel nog veel te verbeteren. Bovendien maakte de didactiek van het technisch onderwijs een onstuimige ontwikkeling door op het gebied van audiovisuele middelen en de inschakeling van geprogrammeerde instructie en computergestuurd onderwijs.

Tegen het einde van mijn dienstitijd kreeg ik de vraag voorgelegd of ik er niet voor voelde om in Leiden onderwijskunde te gaan studeren 'op kosten van de baas' en met doorbetaling van salaris, tegen de contraprestatie dat ik dan een aantal jaren voor de marine zou blijven werken. Een aantrekkelijk aanbod dat ik met een dienstverband als burgerambtenaar met beide

Tegen het einde van mijn dienstitijd kreeg ik de vraag voorgelegd of ik er niet voor voelde om in Leiden onderwijskunde te gaan studeren 'op kosten van de baas' en met doorbetaling van salaris, tegen de contraprestatie dat ik dan een aantal jaren voor de marine zou blijven werken. Een aantrekkelijk aanbod dat ik met een dienstverband als burgerambtenaar met beide handen aangreep. Ik werd geacht twee dagen per week in Hilversum op het MIC les te geven in onderwijskundige onderwerpen, zoals objectieve studietoetsen, team-teaching en feedback-classroomsystemen; en de rest van de week kon ik studeren in de Sleutelstad. Ik mocht zes jaar over de vijfjarige studie doen.

Afb: Bij het Marine Instructie Centrum maakte ik voor het eerst kennis met toen zeer geavanceerde onderwijshulpmiddelen, zoals hier in een "closed-circuit t.v. classroom".

In Leiden kwam ik in de subfaculteit van prof. dr. Frans Kieviet terecht, die ooit was begonnen als onderwijzer met hoofdakte na de kweekschool in Amsterdam, aktes MO-A en -B-pedagogiek haalde, kandidaats en doctoraal deed in Utrecht, waar hij ook als docent didactiek/pedagogiek aan de Domstadse kweekschool werkte, om daarna in Leiden te promoveren op onderzoek naar micro-teaching, waarna hij in Leiden als hoogleraar aan de slag kon. Een voortreffelijke vakman "die wist waarover hij lulde", zoals wij, zijn studenten, dat graag uitdrukten. Geen theoretisch geneuzel, maar uit praktijkervaring geboren wetenschappelijke inzichten. Wij mochten hem zeer. Onze sympathie kwam onder meer tot uitdrukking in de woordspelige vervoeging van zijn naam: *kieviet-koevoet-kougevat*. Vond hij wel grappig. In Leiden vormde hij samen met de toen nog jonge prof. dr. Tom van der Voort (methoden en technieken) een voortreffelijk en inspirerend duo. In 1976 studeerde ik af als onderwijspsycholoog bij Kieviet

en Van der Voort, met als bijvak arbeids- en organisatiepsychologie (bij prof. dr. Charles de Wolff).

Na twee jaar werken bij het MIC werd het marine-opleidingskamp vanuit Hilversum verplaatst naar Den Helder. Nou, daar wilde ik nog niet dood aangetroffen worden. Ik solliciteerde naar een vrijkomende functie bij de afdeling Sociaalwetenschappelijk Onderzoek (SWO) van de Directie Personeel Koninklijke Marine (DPKM) in Den Haag. Dat impliceerde wel een verhuizing vanuit het Gooi naar Rijswijk Z-H.

Inmiddels was ik getrouwd met Pia van Haarlem – de zus van Gerard, uit Weesp, met wie ik drie jaar op de Ludgerus in de klas had gezeten en een dikke vriendschap had ontwikkeld. Pia en ik hadden inmiddels ook twee zonen gekregen: Wijnand en Arnout.

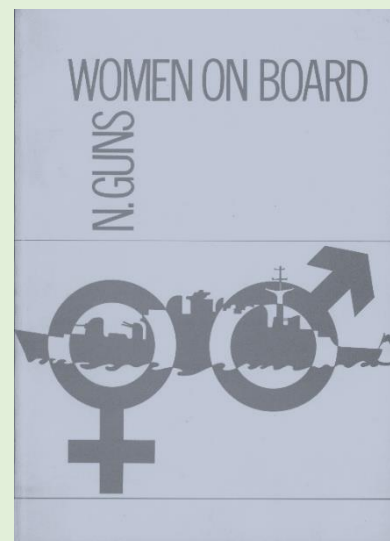
Bij SWO deed ik allerlei onderzoek op het gebied van onderwijs en organisatieontwikkeling. Een bijzonder gevarieerde baan vanwege het feit dat de marine zo'n gedifferentieerd bedrijf is, met bovenwaterschepen, patrouillevliegtuigen, onderzeeboten, verbindingstechnici, amfibische mariniers, koks, hofmeesters en schrijvers (administratief personeel), duikers, ziekenverplegers, geschutskonstabels, scheepsartilleristen, machinisten, elektromonteurs, noem maar op. Allemaal met hun eigen opleidingen, want nergens in de burgermaatschappij kom je die specifieke maritieme vaardigheden verder tegen. En op het vlak van de organisatieontwikkeling dienden zich al snel enkele uiterst interessante studieterrainen aan, vanwege het vanzelfsprekende feit dat maatschappelijke en politieke inzichten ook bij de marine ingang vonden, of beter gezegd: moesten vinden. Het betrof destijds zeker nog gevoelige onderwerpen als de integratie van homoseksuelen, etnische minderheden/allochtonen en vrouwen in een een traditioneel heteroseksuele, blank-autochtone en door mannen gedomineerde zeevarende organisatie. Voorwaar: voer voor psychologen!

Mijn afdelingshoofd attendeerde me erop dat er een prachtig promotieonderzoek zat in het Zuiderkruis-project van de marine: het varen met een qua sekse gemengde bemanning. Het leek me wederom een uitgelezen kans. Ik was van harte welkom bij prof. dr. Cees Boekestijn aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, die het psychologisch-wetenschappelijk onderzoek van zo'n experiment in de ruige, natte, veeleisende werkelijkheid van alle dag op zee wel zag zitten en die graag bereid was als mijn promotor te fungeren. "Eindelijk eens een psychologisch experiment dat niet met ratten, postduiven of eerstejaarsstudenten in een laboratorium wordt uitgevoerd," zei hij vergenoegd tegen mij, toen ik bescheiden bij hem kwam aankloppen.

Vijf jaar later, 1985, verscheen mijn proefschrift "**Women on board** – a longitudinal study of attitudes towards and opinions about serving with women at sea in the Royal Netherlands Navy". Meteen maar in het Engels, want dan hadden alle marines en andere krijgsmachtdelen

van de NAVO er ook wat aan, want daar maakten ze (weldra) dezelfde ontwikkelingen door. De wetenschappelijke inzichten die het gemengd varen opleverde, waren bovendien goed overdraagbaar naar de twee andere genoemde gebieden: integratie van homo's en allochtonen in voorheen 'mono culturele' arbeidsorganisaties die per definitie in sociaalpsychologisch opzicht functioneren als 'total institutions'.

Afb: Op de kleuterschool in Bussum. (Later ontleende ik daaraan een van de stellingen voor mijn proefschrift: "Het onmisbare belang van de in het kleuteronderwijs aangeleerde vaardigheden 'plakken' en 'knippen' ontdekt men pas veel later, bijvoorbeeld bij het schrijven van een academisch proefschrift."

Bijzonder vereerd voelde ik mij toen bij mijn openbare verdediging van het proefschrift in de grote aula van de Vrije Universiteit de oud-docent **Steggink** aanwezig was. Ik had hem een exemplaar gestuurd en hij had dat aandachtig gelezen en – zoals bleek uit zijn bedankbrief die hij mij stuurde – voorzien van enkele kritische vragen op hoog niveau, die hij gelukkig voor mij niet gerechtigd was in het openbaar tijdens de promotieplechtigheid te ventileren. Er bleek maar weer eens uit wat een bijzonder hoog niveau het docentenkorps van de Ludgerus herbergde.

Zoals zo vaak het geval is wanneer je als medewerker maar lang genoeg bij een afdeling blijft, kwam ook ik mettertijd bij gebrek aan gewicht vanzelf boven drijven in het management. Ik werd hoofd van de afdeling die zich niet alleen met onderwijs en organisatieontwikkeling bezighield, maar die wetenschappelijk-beleidsmatig tevens verantwoordelijk was voor alle werving, keuring en selectie, beoordelingssystematiek, functieanalyse, arbeidssatisfactiemeting, en dergelijke meer bij de marine. Buitengewoon afwisselend en enerverend.

Na die hectische ballentent zo'n tien jaar te hebben gerund, kreeg ik de gelegenheid om mijn werkerrein te verruimen tot de gehele krijgsmacht, dus naast de marine ook de landmacht, de luchtmacht, de marechaussee en de ministeriële organisatie. Men zocht namelijk een senior wetenschappelijk adviseur voor de Inspecteur-generaal der Krijgsmacht (IGK) en zijn staf van medewerkers.

De IGK is gevestigd in het fraaie en prachtig gelegen landgoed **"De Zwaluwenberg"** in Hilversum, nabij 't kruispunt van de Utrechtseweg en de Loosdrechtseweg bij Hollandsche Rading. De IGK heeft een drieledige, onafhankelijke functie: rechtstreekse adviseur van de minister van defensie en het parlement, ombudsman voor militair en burger defensiepersoneel en thematisch onderzoeker van knelpunten in de gehele defensieorganisatie.

Het was een functie die mij tot in de haarvaten van alle onderdelen van defensie zou brengen om te onderzoeken en te adviseren. Ik kachelde in mijn dienstautootje het hele land door, van hot naar her, alle windrichtingen uit. Een functie met vele vrijheidsgraden en tal van verantwoordelijke uitdagingen. Behalve in bedrijfsvertrouwelijke kwartaalrapportages kwamen en komen de bevindingen ook jaarlijks onverbloemd en ongefilterd terecht in het openbare jaarverslag van de IGK aan de Eerste en de Tweede Kamer waar de (eventueel op luisteren staande) parlementariërs er hun toezichhoudende taak jegens defensie mee kunnen onderbouwen en aanscherpen.

Weer tien jaar verder – ik was inmiddels 57 geworden en Wijnand en Arnout waren het huis uit – moest de defensieorganisatie structureel inkrimpen in alle rangen en standen. Ik stak mijn vinger op. Ik wilde namelijk nog iets heel anders gaan doen. Van jongs af aan heb ik altijd aandrang gehad om te schrijven. Op de kweek schreef ik regelmatig een stukkie voor H3. In mijn werk betrof het uiteraard non-fictie; maar in mijn vrije tijd wilde ik me ook wel aan fictie te buiten gaan. Het mondde onder meer uit in een tiental kinderboeken. Hoewel een kind van de droge Gooise zandgrond, heb ik altijd veel belangstelling gehad voor koopvaardij schepen, waarvan ik graag en met verve gedetailleerde kartonnen bouwmodellen in elkaar knutselde.

Dat leidde tot nieuwsgierigheid naar de historie van dergelijke schepen. En dat mondde dan weer uit in artikelen in maritieme tijdschriften en in zogeheten scheepsbiografieën, bijv. over de “Willem Ruys”, de “Nieuw-Amsterdam” en de “Rotterdam”. Het leek me geen slecht idee om zo na mijn zestigste mijzelf nog een jaartje of wat aan het schrijven van maritiem-historische monografieën in dát boeiende aandachtsgebied te wijden. In het kader van de afslankingsoperatie kon ik met vroegpensioen.

Ik dook met ziel en zaligheid in de archieven van de Nederlandse koopvaardijhistorie en kwam boven met de ene na de andere vermeldenswaardige trouvaille. Ik merkte al snel dat de grondigheid en de uitgebreidheid waarmee ik daarover wilde schrijven, te veel van het goede was voor mijn commerciële uitgevers bij wie ik tot dan toe mijn pennisvruchten had ondergebracht. Ze vonden de onderwerpen wel reuze interessant, maar zagen mijn omvangrijke publicaties (kostbaar uitgevoerd zoals ik dat wilde) voor een typische nichemarkt niet zo zitten. Dat leidde tot mijn ferme besluit het

Inmiddels 'n aardig plankje bij elkaar geschreven!

dan maar zelf te gaan doen: ik werd uitgever. Niet alleen van mijn eigen werk, maar ook van interessante manuscripten van mensen die ik mettertijd had leren kennen en die over dezelfde commercieel-gedetermineerde drempels waren gestruikeld als ik.

Pia eiste dat er een waterdichte scheiding kwam tussen de huishoudportemonnee en mijn geldverslindende uitgeversgefröbel. Dus kwam er een bv'tje. Altijd als ambtenaartje verre van financiële transacties en risico's gebleven, trof ik mezelf nu opeens bij de notaris aan als dga oftewel directeur-groootaandeelhouder(-tje). En verdomd: ik heb nog nooit zóveel arbeidsvreugde ondervonden als de afgelopen vijf jaren waarin ik structureel tijd te kort kom en ik me gedraag alsof ik minstens honderd word.

Mijn 'non-profit-oriented businessmodel' (zoals dat - oguttegut - tegenwoordig heet) doet het aardig en inmiddels worden mijn Engelstalige uitgaven ook in het Verenigd Koninkrijk, Canada, de Verenigde Staten en Australië door lokale agenten op de markt gebracht. In Nederland vinden veel boeken via Bol.com hun weg naar mijn nichemarkt van gespecialiseerde lezers, evenals via de beter gesorteerde boekhandels. Aan mijn jaren bij defensie heb ik een voldoende overheidspensioen overgehouden om in ons levensonderhoud te voorzien. Alles wat de uitgeverij aan winst oplevert, gaat rechtstreeks in de kostbare ontwikkeling van nieuwe topkwaliteit boeken. Daarvan zijn er steeds drie exemplaren de belangrijkste: dat voor de auteur, dat voor mijn eigen boekenkast en dat voor de Koninklijke Bibliotheek met het oog op de eeuwigheid.

En zo mag ik hopelijk nog een tijdje doorrommelen.

PERSOONLIJK ALS ZODANIG GESPROKEN

door Harrie de Valk (62-67)

KEN UW BUNDEL

Wie heeft er niet ooit in alle onschuld voor zijn kinderen of kleinkinderen kinderliedjes gezongen? Ook mijn kleindochters vroegen er vaak om en als ik dan eenmaal voor hun aandringen was gezwicht, moest het hele repertoire worden afgewerkt. De oudsten hebben inmiddels de leeftijd bereikt waarop hun muzikale belangstelling radicaal is omgeslagen. Tegenwoordig hebben ze nog uitsluitend interesse voor nummers waarvan het geluidsvolume zelfs mijn inmiddels hardhorende oren nog teistert en waarvan de tekstinhoud mij het schaamrood naar de kaken doet stijgen. De jongste kleindochter, een nakomertje, zit wat dat betreft op het randje. Ze zingt al volop mee met de hitparade, maar vroeg laatst nog wel aan mijn vrouw: "Oma, zing je nog eens van dat meisje loos?"

Nu heb ik mij vroeger nooit zo bekommerd om de portee van de liedjes die ik mijn nakomelingen voorschotelde. Ik ging ervan uit dat de soms gruwelijke inhoud van de sprookjesverhalen waaraan ze regelmatig waren blootgesteld al meer dan voldoende eelt op hun tere kinderzieltjes had ontwikkeld. Maar toen ik mij de laatste tijd eens wat kritischer ben gaan bezighouden met inhoud en achtergrond van kinderliedjes, ben ik daarbij tot beschamende conclusies gekomen: betreffende versjes blijken niet alleen vaak overtollige, maar ook onjuiste en zelfs ronduit dubbelzinnige informatie te bevatten.

Neem bijv. het befaamde *In Den Haag daar woont een graaf en zijn zoon heet Jantje*. Elk kind weet dat in 's Gravenhage een graaf woont. Die stad heet niet voor niks zo! Totaal overbodige informatie dus! Te beweren dat diens zoon Jantje heet, is natuurlijk volkomen belachelijk. Geen enkele graaf noemt zijn zoon Jantje. Gravenzonen heten Arnout, Everhart, Hendrik, Boudewijn of Filips, maar toch geen Jantje! Even verderop wijst hij *met zijn vingertje en zijn duim*. Dat vingertje, wijzend naar het grafelijk paleis, is nog wel te billijken: Kijk, daar woont pa! Maar die duim slaat nergens op, die is er gewoon bijgesleept, omdat het anders niet rijmt. Maar het ergste komt nog op het eind: *Aan zijn arm een mandje*. Een gravenzoon studeert krijgskunde en oefent met zwaard en schild om zo snel mogelijk bij een belendende graaf als schildknaap in dienst te kunnen treden. Die gaat toch niet met een mandje aan zijn arm lopen alsof hij voor de gravin op de markt boodschapjes moet doen? Zo'n jongen zou zich kapot schamen! Ik zou zeggen: *Dag m'n lieve Jantje!* En nooit meer zingen dat liedje.

Ook het bij mijn kleindochter zo geliefde *Daar was laatst een meisje loos* heeft een bedenkelijke inhoud. Het gaat over een meisje dat verkleed als matroos op een zeilschip aanmonstert. Op zich al een verdachte handelwijze natuurlijk, want welke zichzelf respecterende vrouw begeeft zich vrijwillig tussen een stel geile zeebonken. Daar moet iets achter zitten! Loos betekent hier simpel: van losse zeden. De dame in kwestie had zich gewoon onder valse voorwendsels aan boord begeven. Door haar lichaam ter beschikking te stellen aan de hunkerende zeelieden die vanwege de gedwongen langdurige onthouding zwaar omhoog zaten, kon zij onderweg mooi een stevige duit extra verdienen! *Zij moest klimmen in de mast* is dan al de eerste verdeckte seksuele toespeling die het lied bevat. Natuurlijk valt zij door de mand als ze bij de

eerste de beste storm écht de mast in moet en niet in staat blijkt de touwtjes goed vast te maken. De kapitein verkneukelt zich er al op haar een stevig pak billenkoek te geven, maar dat weet zij handig te omzeilen door zich als zijn privéliekje aan te bieden: *Ach kapteintje, sla mij niet. Ik ben uw liefje, ik ben uw liefje.* Ja, ja! In de minder bekende, langere versie van het lied blijkt kapteintjelief haar ook nog bezwangerd te hebben. En dat soort verderfelijke liederen laten wij onze nietsvermoedende kinderen zingen!

En het *meisje loos* is zeker niet het enige voorbeeld van kinderversjes met een erotische lading. In talloze kinderliedjes blijken verdeckte seksuele toespelingen voor te komen. **Kortjakje** bijv. is helemaal niet dat keurige, godsdienstige meisje dat op zondag met haar bijbel ter kerke gaat. Met 'kortjakje' wordt nl. gewoon een ordinaire prostituee bedoeld en 'ziek zijn' is in dit liedje een metafoor voor 'op je rug liggen'. Zo is meteen duidelijk waarom haar jakje zo kort is. Dat zilverwerk heeft ze beslist met haar bedenkelijke doordeweekse activiteiten bij elkaar gescharreld. Op zondag moet ze dan natuurlijk in de kerk proberen haar beschamende levenswandel weer enigszins recht te breien.

Elsje, Fiederelsje heeft een soortgelijke onderhuidse lading. Fieteren of fiedern blijkt nl. in het Gronings dialect gewoon 'seks hebben' te betekenen. In dat licht bezien zijn de andere tekstregels ineens heel anders te interpreteren: Elsje komt terug van het tippelen en mag zich warmen bij het vuur. *Moeder* (de hoerenmadam!) *bakt pannenkoek*, want die moet haar inkomstenbron natuurlijk goed verzorgen. *Maar het meel is zo duur.* Ja natuurlijk, want betaald met haar eigen lichaam! Waarschijnlijk heeft ze goed verdiend, dus kan ze zich wel wat extra's (*pannenkoek met stroop en rozijnen*) veroorloven. Het afsluitende *Kom op bezoek* zal wel verwijzen naar een volgende klant en dus nieuw inkomen.

Twee emmertjes water halen lijkt heel onschuldig, maar wordt ineens een erg pikant lied vol woordspelingen, als je weet dat *houten been* en *koning, poort en straatje* vroeger vaak als metafoor voor mannelijk en vrouwelijk geslachtsdeel werden gebruikt. Die *Jongens op hun houten been* zijn dan natuurlijk niet mis te verstaan, net zomin als *Rij maar door mijn straatje heen*. En bij de *koning die ras, ras, ras* (ritmische herhaling!) *door de plas en voort, voort, voort door de poort* rijdt, voel je natuurlijk meteen nattigheid. En die *kerk* dan? Laten we daarvan maar hopen dat de koning er vóór het zingen uit is gereden.

Een ogenschijnlijk nonsensliedje als **Ozewiezewoze wiewewalla, kristalla, kristozewiezewozewieze, wies, wies, wies, wies** wordt door sommige deskundigen gezien als een Creools-Portugees doopliedje. Mijn eigen, dieper gaande navorsingen hebben echter aan het licht gebracht dat we ook hier te maken hebben met een dubbele bodem. Wanneer je nl. bepaalde klinkers in het lied van plaats verwisselt, er enkele van weg laat en de rest van de letters in een andere volgorde zet, krijg je 'n schaamteloze opsomming van synoniemen voor copuleren.

En zo zou ik nog wel even door kunnen gaan. Wat te denken van **Mooi Anna zat op majesteit?** Uiterst dubieus is ook **Hop Marianneke, stroop in 't kanneke**. En het volgende lied laat eigenlijk helemaal niets aan de verbeelding over: **Torentje, torentje, bussekruit. Wat hangt eruit: een gouden fluit, een gouden fluit met knopen.**

Het moge duidelijk zijn: Iedere ouder of grootouder die zijn bundel kent en zijn nakomelingen wil opzadelen met dit muzikale erfgoed aan kinderliedjes, dient zich vooraf terdege te vergewissen van de mogelijk verderfelijke inhoud. Persoonlijk als zodanig gesproken ben ik echter

van mening dat zelfs de jongste jeugd van tegenwoordig al zó gehard is door de niets verbloemde teksten van eigentijdse rappers, dat 'n paar seksueel getinte kinderliedjes geen kwaad meer kunnen aanrichten.

Wie zich na lezing van deze verhandeling niet aan de gedachte kan onttrekken dat de schrijver dezes lichtelijk seksueel geobsedeerd lijkt, kan ik niet helemaal ongelijk geven. Ook geef ik geen enkele garantie voor de juistheid van mijn quasiwetenschappelijke onderbouwing!

NIEUWE RUBRIEK

Tijdens de redactievergadering werd het idee geopperd om een vaste rubriek te starten, waarin Ludgerianen, op eigen initiatief of op uitnodiging van de redactie, vertellen over de tijd die zij in Hilversum op de Ludgeruskweekschool doorbrachten. Hans Wentink (59-64) krijgt hieronder als eerste de eer om zijn verhaal te doen. Voortaan zullen wij voor elk nummer aan een nieuwe Ludgeriaan verzoeken een duik in zijn Hilversums verleden te nemen en zijn herinneringen in H3 te publiceren.

MIJN JAREN IN HILVERSUM (1)

Hans Wentink 1959-1964

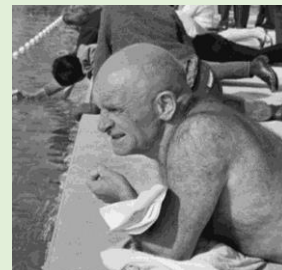
“Wel verdomme, zie je die ogen in die asbak niet? Nee, meneer de senator. Hoepel op, jij groene eersteklasser. Ja, meneer de senator”. Die senator is Sjef en ik ben dat beleefde jochie dat alleen maar ja en amen wil en kan zeggen op de brute woorden van dit hoge lid van de Senaat. Ja, de Senaat heeft vanaf de eerste seconde de macht aan de Oude Amersfoortseweg. Mijn broer die in de vierde klas zit, heeft me gewaarschuwd, “Jullie worden de eerste weken ontgroend, daar moet je rekening mee houden”. Ik ben net zestien en ken het woord ontgroening wel, maar van de inhoud weet ik niets. Op universiteiten gebeurt dat ook, maar wat betekent het op de Aartsbisschoppelijke Kweekschool Sint Ludgerus? Geen idee.

Al meteen dringen vierdeklassers zich op in onze recreatiezaal. Senator Van den Berg heeft het over “De psychopathologische frustratie van het individu”. Ja, aan mijn kont. Je wordt zomaar uitgenodigd om even mee te gaan naar de Soos van de Senaat, helemaal aan het eind van het gebouw aan de buitencour. De schrik zit er al snel in, iedereen die opvalt door gedrag of uitspraken wordt in de Soos ontboden. Dat ik daar ook moet komen verbaast me, ik doe vanaf de eerste seconde mijn uiterste best om niet op te vallen. Het is een nieuwe wereld en daar wil deze jongen uit de Achterhoek best bij horen, maar dan wel voorlopig op een zeer bescheiden plekje. Die heren van de Senaat weten dat hun klasgenoot Clemens een broer in de eerste klas heeft en ze willen kennelijk weleens weten wat voor vlees ze in de kuip hebben. Nou, ik doe niet in de broek van angst, verschuil me niet achter de zwarte rokken van Polycarpus, pink niet stiekem een traantje weg. Nee, ik laat het onweer over en langs me heen gaan, het blijkt maar een dag of vijf te duren.

Eind september in 1959 geeft een aantal dagen met bijzonder warm weer. Het is gewoon een graad of 25 en een groepje besluit te gaan zwemmen in de Loosdrechtse Plassen. Als ik het

me goed herinner gaan Joop, Wim en Hennie erheen, dit bescheiden jongetje mag mee. Het is erg druk op de kade, alleen maar jeugd van onze leeftijd. Meisjes ken ik alleen maar in badpak, maar hier lopen er een paar heel bijzonder bij. In een tweedelig badpak met een groot bloot voorvlak tot bijna aan de navel. Nog nooit eerder gezien, zou Polly dat wel in het echt hebben gezien, voor mij is het de eerste keer. "Daar loopt er eentje met een handdoek tussen haar benen, met een rode vlek erop". "Ze is ongesteld" zegt Hennie. Nou dat is iets nieuws, mijn enige zus is dik tien jaar ouder en die zal me dat niet graag uitleggen. Nee meisjes zijn voor mij nog zeer wonderlijke en dus ondoordringelijke schepsels.

Op woensdagmorgen gaan we naar een binnenbad voor zwemles. Tijdens de eerste keer zien we een harige aap die een hele goeie zwemtrainer moet zijn. Iemand zegt dat het **Jan Stender** is. Wij zijn er met onze gymleraar Burie. Hij splitst ons in een groep die nog niet goed kan zwemmen en een groep die dat wel kan. Jos, mijn vriend vanaf de kleuterschool, zwemt evengoed als ik, hij moet bij de lesgroep, ik niet. Beetje vreemd, maar Jos protesteert uiteraard niet en ik ook niet. Die meneer Burie heeft een harde stem en lijkt ons geen makkelijk baasje.

We hebben op zes dagen les, de maandag, woensdag en vrijdag tot een uur of halfvijf, op dinsdag- en donderdagmiddag zijn we vrij na het warme middageten tot tegen vijven. De zaterdag draait door tot precies tien voor vier. Als je het weekeinde weg mag en ook wilt kun je pas laat in de Achterhoek aankomen. Tegen zevenen stap ik in Terborg uit de diesel met de wereldse naam *Blauwe Engel*. Het kaartje kost vier vijf en negentig. Lang niet iedereen kan het zich veroorloven maandelijks terug te keren naar moeders pappot. De eerste keer valt me op hoe smal thuis de gang is en hoe krap de kamers. Met Hilversums ruimtegevoel wordt zelfs een ruime woning een soort kippenhok. Op maandagmorgen moet je de eerste trein pakken om de eerste les van rector Harmelink te kunnen volgen. Bijzonder interessant vind ik de lessen niet, maar ja, als je bent aangenomen moet je er maar mee leven is mijn gedachte. Ik heb echt niet zelf gezegd dat ik graag naar Hilversum wil om onderwijzer te worden, nee echt niet. Het lijkt me een duistere periode van vier of vijf jaar en dan kom je voor een klas te staan met veertig van die apenkoppen. Goed, je krijgt dan in de derde klas al een morgen om op een lagere school kennis te maken met een eerste klas, dat kleine spul dat maar friemelt en beweegt. Van zo'n toekomst droom ik niet, ik kijk er niet naar uit, we zullen wel zien wat het over een paar jaar wordt. Hoe kom ik op dit onderwijsinternaat terecht terwijl ik niet echt

gemotiveerd ben. Mijn pa staat voor de klas en vindt dat een paar van zijn kinderen dat goede voorbeeld wel kunnen volgen. Op een leeftijd van zestien jaar kun je zelf vaak nog geen keuze maken, er zullen meer kwekelingen zijn die min of meer zijn gestuurd. De eersteklassers slapen op een grote open slaapzaal. Naast een laag bed staat een kast voor je spullen, de deurtjes piepen lekker. Daar tegenaan staat weer een bed en zo gaat het verder. De plek wordt bepaald door je achternaam. Voor me is de plek van Theo Visser en aan de andere kant Ben Wielakker, logisch dat ik daartussen lig. Het is heel gewoon om in je witte ondergoed door de zaal te lopen naar de wasbakken en bijna iedereen trekt eenzelfde type pyjama aan. Als je al even in bed ligt en de slaap nog niet

Echte heertjes in eerste klas, na de zaterdagse poetsbeurt, met Wim

hebt gevat merk je dat Polly ruisend langs je hoofdkussen loopt op weg naar zijn eigen aparte kamer.

In de recreatiezaal is het best wel gezellig. Er staat een biljart, dam- en schaakborden zijn er en het nieuwe Stratego. We kunnen ons er best vermaken. In de hoek staat een distributieradio met vier zenders. Een voorval kan ik me nog heel goed herinneren. Ik was aan het biljarten, Hennie komt voor me staan en zegt: "Had jouw vader zijn kwakkie maar tegen de kachel gegooid, dan was het met een sisser afgelopen". Totaal overbluft laat ik deze krachtige uitspraak over me heen gaan en krijgt de keu maar even. Vrijdag om vijf uur is het "Tijd voor Teenagers" met Herman Stok, een stuk of acht klasgenoten duiken er op de kop in. Soms kun je naar de tv in de aula, op zondag kijken we daar met dik honderd man naar een zwart-wit scherm "Studio Sport". De dag ervoor hebben we allemaal onze wekelijkse douchebeurt gehad. Frater Monulphus – Monk zeiden we onder elkaar – draait daar de hoofdkraan open en leest onder ons geplens in Exodus. Wij brullen *Round de Bay of Mexico* van Harry Belafonte, dat donkere gebrom van mij gaat verloren in plenzend gezang.

De keu gekrijt en geen kwakkie.

In het tweede jaar krijgen we al een blosje op de wangen als we die jochies van de eerste klas zien spartelen in de ontgroening. Wij kennen dat spelletje maar zij nog niet. We horen ze wel in de recreatiezaal naast ons. Wij hebben frater Olav als klassenbegeleider en hij glimlacht minzaam op onze reacties. Deze recreatiezaal is veel ruimer, je kunt je bijna terugtrekken in een hoekje. En we slapen niet meer in die anonieme en haast openbare open slaapzaal maar boven het klooster. Ik heb er uitzicht op de kapel, Herman is mijn naaste buur, hij heeft een bij fr. Reinaldus gebouwde transistorradio en er loopt een kabeltje via het raam naar mijn koptelefoon. Je kunt er Trimbos beluisteren in Gehuwd en Ongehuwd of heette het Geslacht en Ongeslacht? Nieuwsgierig als we op dat gebied zijn luisteren we met rooie oortjes en worden niets wijzer. Op het kastje heb ik een stuk of wat schaalmodellen. Een blauwe Taunus 15M, een gele Porsche 356, een zilveren Mercedes 300 SL en een tweekleurige Fiat 1100. Anno 2019 staan ze hier in Groenlo in mijn hobbykamer. Ik ben de enige die een abonnement heeft op een autoblad: Autovisie. Het bestaat nog steeds en mijn abonnement loopt nog.

In de Engelse les van frater Marcellus kun je mooi je gang gaan. "Eden found that his steps....." Dat zinnetje kennen misschien wel hele generaties kwekelingen, maar ik las er elke week mijn lijfblad. Bij Frater Winfridus die we allemaal gewoon Wiebe durven te noemen kun je ook doen wat je wilt. "Die Leiden des jungen Werthers" boeide niet iedereen. Bij frater Celestinus ging het er weer heel anders toe. Wie kent niet zijn uitspraak: "Ik heb de meeste normale omgang met vrouwen". De nadruk lag daarbij zwaar op het laatste woord en wij knipperen met de ogen over zo'n vreemde uitspraak voor een celibataire frater. De biologieles van fr. Willibrordo is ook iets bijzonders, die man heeft een streng automatisch gezag, we noemen hem onder elkaar dan wel de Puut, beslist niet in zijn bijzijn. Hij is de directeur met boven zijn deur de tekst: "Hic et Nunc". "Hier en Nu", dat klinkt in mijn oren en ogen aardig straf. Zelf vind ik de man van handenarbeid de meest normale frater, Hilarius, hij is intussen bejaard. Je werkt er serieus aan een opdracht. Hier in Groenlo staat nog een houten brievenstandaardje en een eveneens houten minikruiwagen. De lessen van Piet Oomes gingen vooral over literatuur en soms moest je in twee aaneengesloten lessen een opstel produceren. Dat was niet mijn liefde, totdat ik bedacht dat Jan Cottaar in de Katholieke Illustratie een fraai verslag had geschreven over de Italiaanse Grand Prix te Monza van 1961. Ik verzon een smoes om de les uit te kunnen

en pikte in de recreatiezaal het gewenste artikel mee. De inleidende zinnen van mijn opstel zijn niet van mij, het spionagewerk werd bekroond met een acht voor de mooie volzinnen. Toch gaat het daar ook een keer gloeiend mis. Ieder krijgt een keer de beurt met het uit het hoofd voordragen van een zelf gekozen gedicht. Mijn keuze is "De Wolken" van Martinus Nijhoff. Het is redelijk kort en ik denk dat het goed in mijn kop zit. Als ik naast de lessenaar voor de klas sta begin ik: "De Wolken" van Marnix Gijsen meneer Oomes ontploft en valt ongeveer van zijn stoel en verwijst me met veel commentaar naar mijn bankje. "Wat een fout, kom volgende week maar terug," foeterde hij.

En voor je het goed beseft zit je in klas drie, alias de tweede leerkring en zijn de vreemde talen en aardrijkskunde en geschiedenis vervangen door pedagogie en psychologie. Meneer J.F.A. Verbraak – sommige voorletters zitten in je geheugen gegrift – is onze man in een dubbellokaal boven de recreatiezaal van de derde klas.

Op woensdagmorgen gaan we naar de lagerschoolklas die ons is aangewezen. Ik ga met Siep naar de Titus Brandsmaschool. In de eerste klas met dik veertig kinders maak ik kennis met de juf Mols. Het praktijkschrift heb ik nog steeds in de kast staan als een onvolgroeide en onverwerkte relikwie. Ik zal een verhaal over Puk en Muk vertellen. Oei wat kreeg ik een commentaar. "Je ziet de klas voor je helemaal niet, je praat binnensmonds en bent achterin helemaal niet te verstaan, je praat veel te snel." enzovoort. Dat moedigt niet bepaald aan.

Er is ook andere les in dit jaar. Rijles van Piet Kuier uit Baarn, een zwager van Hennie. In de vakantie had ik thuis al wat lessen gehad – vanaf mijn twaalfde reed ik vaak stiekem op het schoolplein achter ons huis - Ik kon de Taunus achteruit in de garage zetten – mijn pa had de grootste moeite om hem onbeschadigd vooruit op zijn plek te zetten. In Doetinchem haalde ik het roze papiertje net niet, zodat ik in Hilversum nog een keer de kans krijg en dat lukt. In dit jaar hebben we ook een verkeersexamen en ik voel me daar meer door aangesproken dan voor diverse te schoolse vakken waarvoor ik met zesjes voor de dag kom. Dus ik doe echt mijn best en haal prompt het hoogste cijfer van de groep. Toch even het poepertje laten ruiken, niemand reageert. Misschien verwachten ze niets anders van die autogek.

Zondag 20 mei 1962 is de dag van de Grand prix te Zandvoort. Ik vraag aan frater Crispinus toestemming om daar om een uur of negen met de trein naar toe te gaan. Dat is prima, ik kan de zondagsplicht op zijn verzoek vervullen in de St. Vitus. Er schijnt een stralende zon over het circuit, ik heb me opgesteld voor de Tarzanbocht om de coureurs na de start door de eerste bocht te zien gaan. Voor mij een onvergetelijke dag en tegen de avond weer op school is niemand belangstellend. Niemand heeft van Graham Hill gehoord en die won.

Frater Crispinus is me nog een keer zeer behulpzaam. Hij weet uit de zanglessen dat er nog wel eens een heel of half octaaf onderbrom en als we op de praktijkschool allemaal een zangles zullen geven zegt hij mij: "Hans, jij hoeft geen zangles te geven, doe maar een schrijf- of rekenles". Kijk, dat geeft de burger weer moed.

De vierdeklassers slapen voor een deel op De Kleine Republiek, pal boven de aula. Han, die zijn kamertje ver weg, vlak voor de vijfdeklassers heeft, vraagt of ik om een uur of elf bij hem wil komen. We kunnen dan een mandflesje wijn weg leuteren. Ik schuif befest het donkere kamertje van Crispinus voorbij en Han en ik

nestelen ons in pyjama op zijn bed. We kletsen de nodige uren en de fles raakt leeg. Onopgemerkt bereik ik om twee uur mijn kamertje. Wat zou er gebeurd zijn als we betrapt waren?

Tijdens een weekend in de Achterhoek ontmoet ik op een feestavond voor leden van de Achtienjarigen Cursus een meisje dat me wel aanstaat, we schrijven over en weer.

Het zicht op de lagere onderwijsakte nadert met rasse schreden. Eerst de praktijkles in Laren. Ondanks twee dikke spelfouten op het bord ben ik geslaagd. Nu het mondeling eindexamen nog. Bij meneer Piet Wierinks die mij niet kent, krijg ik de vraag of ik een bepaald melodietje wil zingen, het klinkt nergens naar. Cris had me daar wel uit de wind gehouden. Maar ik slaag met de hakken over de sloot. Hoera, dat ei is gelegd.

Normaal gaat iedereen verder naar de derde Leerkring om de hoofdakte te halen, ik twijfel daar een maand over maar doe het toch. Nu zijn we de heertjes van het internaat, altijd pak en stropdas en lekker neerkijkend op die snotapen onder ons.

Het wordt voor velen een vreemd jaar. Les in de villa, dat is weer wat anders en veel dagen op stagescholen om koffie te drinken en naar de Arbeidsvitaminen te luisteren. Fr. Meinardus is onze klassenman, hij slaapt in het kamertje naast me. Een bijzondere lesgever is hij zeker en ons typeren kan hij ook. Als we na een weekend weer terug zijn zitten er extra naamkaartjes op onze deuren. Wim heet 'Organist van de dom', klopt hij speelt op het orgel in de kapel, Henk krijgt "Ik en mijn speelman" want hij staat nog wel eens te graven in zijn pyjamabroek. Zelf kom ik er genadig vanaf "Tijl Uilenspieghel". Op een morgen zwaait Meinardus met een gratis aan hem gestuurd blad: Autovisie. Ik zie het, zeg niets en denk dat mijn abonnementsnummer straks wel bij de post ligt. Het is nooit gekomen. Nou mag de achternaam Steggink wat lijken op Wentink, dan ben je toch een klein blind paard.

De vriendschap met het schrijvende meisje is al een soort verkering geworden. Met een vriendin komt ze een weekend naar Hilversum en kan daar bij familie slapen. Ik smokkel haar op zondagmiddag naar mijn kamertje. Gos, wat klinken die naaldhakjes fijn op die hoge gang, deuren van anderen gaan zomaar spontaan open en klepperend weer dicht. Ik heb maar een enkele stoel zoals ieder, dus ik laat het bed neerdalen met het nodige gepiep. Meinardus kan op zijn kamertje naast me zijn. We vrijen een beetje en verlaten stil het pand met rode konen. Alles wat verboden is smaakt bijna altijd lekker. Over twee maanden zijn we vijftig jaar getrouwd.

Een paar weken later moeten we elk op zijn kamer bij de ingang van het gebouw komen voor een mondeling tentamen, daar zit verder niemand bij. Hij vraagt mij naar het beginpunt waarmee je bij het kind moet aansluiten. Ik kom tot allerlei antwoorden, maar kom niet tot het juiste dat hij absoluut wil hebben. Met een drie druip ik af en de volgende dag gaat er een brief naar mijn ouders met de mededeling dat zoonlief de studie moet stoppen. Op 24 januari 1964 ben ik thuis en weet dat er al meer klasgenoten zijn gesneuveld en hoor later dat slechts rond de helft het diploma in een keer heeft gehaald.

24 januari 1964, de laatste treinreis.

In Doetinchem op de Rijkskweek haal ik met glans alsnog het gewenste papiertje. Ik val in voor een zieke leerkracht op de Huishoudschool in Silvolde. Daarna vind ik 'n baan als redacteur bij Autovisie en keer na een jaar terug voor de klas, nu met overtuiging en heb me verder prima vermaakt in het voortgezet onderwijs.

*In aflevering 31 van Hilversum 3 maakten we opnieuw kennis met **Wil Kuipers** die, zoals ik al had afgekondigd, gerekend mag worden tot de bekende Hengeloërs. We kregen een inkijk in zijn veelzijdige leven. Hij schreef zijn cv, hij vertelde over een berging waarin hij huisde, hij had een meisje in Trier, maakte muziek met Jett Rebel en diens ouders, leidde een groot orkest en was onderwijskundig beleidsmedewerker. Dat weten we reeds en ook dat hij getrouwd is met Anneke (was ook werkzaam in het onderwijs en is ook cultureel buitengewoon actief, want soort zoekt soort) en dat ze kinderen en kleinkinderen hebben.*

Deel II van de biografie en is geheel gewijd aan een project dat uiteindelijk grotendeels mislukte met Wil in de hoofdrol. Je zou er een boek over kunnen schrijven en – jawel, je raadt het al, – dat doet Wil dan ook. Hier volgt een resumé van de story rond een scheepsdiesel, geschreven door Wil zelf. En dit tweede deel van zijn levensverhaal bestaat dan weer uit twee delen.

Vanwege de omvang en het specialistisch karakter van Wils bijdrage heeft de redactie besloten om het verhaal te plaatsen op de website die gekoppeld is aan onze periodiek. Het begin van de tekst van Wil vindt u hieronder. Voor de rest kunt u eenvoudig doorklikken naar: <http://www.postvakh3.nl/wilkuipers.pdf>

Heel Hengelo trilt

Hoe rol je in een compleet andere wereld
door Wil Kuipers (63-68)

A. DE LAATSTE HOTLO

Het zal in 2009 zijn geweest dat de Hengeloër Cor Homans mij vroeg of ik in het bestuur wilde komen van de stichting SOS-HOTLo. Hij kende mij van zijn kinderen die bij het Twents Jeugd Harmonie Orkest (TJHO) hadden gezeten en was enthousiast over de organisatie en kwaliteit van de diverse activiteiten. Zelf zat hij met enkele oud-scheepsmachinisten (later leerde ik, dat ik werktuigkundigen 'WTK-ers' moest zeggen) in een bestuur dat de laatste nog werkende scheepsdiesel die door Stork Hengelo was gebouwd naar Nederland i.c. Hengelo wilde brengen. De motor zou in Brazilië uit het schip worden gehaald en gesloopt worden. Het bestuurswerk schoot niet op, omdat de vergadering al snel overging in het vertellen van de verhalen over scheepsreizen en de prachtige ervaringen die daar bij horen. Dus een wildvreemde erbij die best wel interesse in techniek heeft, maar geen enkel verstand van een dieselmotor leek hem een goede weg. Ik was al blij dat ik wist hoe zo'n ding ongeveer werkte, maar met het verschil tussen een 2-tact en een 4-tact moest je bij mij niet aankomen. Het hele project leek mij een schier onmogelijke opgave, dus interessant.

Aan de hand van een best wel mooi projectplan waarbij de fasen opgedeeld waren in: het verkrijgen van de motor(1), uit het schip halen(2), transport naar Nederland vervolgens over het Twente Rijnkanaal naar Hengelo(3), de opbouw van de motor in Hengelo (4), als laatste de exploitatie van het ding (5), gingen we aan de slag.....

LICHT IN DE DUISTERNIS

WE BOUWEN ABC-STAD

Fons Cornelissen '64/'69

Tijdens mijn werkzame periode aan de Hogeschool Domstad werd ik van 1993 tot en met 2008 voor ongeveer 300 uur per jaar ingehuurd door de TU Delft. Jaarlijks in januari, februari en maart voerde ik, samen met vele Domstadstudenten het basisschoolproject uit van het Techniek Museum Delft. In het kader van één van de projecten heb ik samen met de Faculteit Bouwkunde een veertiental bouwplaten getekend. Er zijn rijtjeshuizen, villa's, stapelbare woningen, futuristische woningen en utiliteitsbouwmodellen bij en alles in de schaal 1:100. Om alle bouwwerkjes in verhouding te kunnen plaatsen heb ik een plattegrond gemaakt van 3m bij 3,60 m ook in de schaal 1:100. Dat betekent in verhouding een wegenplan, plaats voor de woningen en groenvoorzieningen. Met 200 woningen is de plattegrond vol. Het eerste planologieproject werd in 1999 in het museum uitgevoerd. Kinderen van groep zes, zeven en acht bleken er veel zin in te hebben.

Het pensioen kwam in zicht. Maar ik wilde niet stilzitten. Mijn echtgenote en ik hebben in 2009 de Bastec-Advies BV opgericht met als doel hierin allerlei techniekactiviteiten richting onderwijs en naschoolse opvang te kunnen onderbrengen. In 2011 raakte ik in gesprek met de ABC- coördinatrice van de wijk Kruiskamp-Koppel. ABC staat voor Amersfoortse Brede-school Combinatie. Een en ander leidde ertoe dat in januari 2012 voor de eerste keer het project 'Bouw ABC-stad' werd uitgevoerd. Het betrof meteen 70 kinderen van groep 6 en van drie scholen. Het project oogstte behoorlijk wat succes en de betrokken leraren waren enthousiast. Het project 'Bouw ABC-stad' ging ieder jaar door en iedere keer voegde ik er nieuwe elementen tot en met 2018 aan toe.

Met het project 'Groep 6 bouwt ABC-stad' beogen we dat kinderen van de drie zeer van elkaar verschillende basisscholen in de gesegregeerde wijk elkaar ontmoeten en leren kennen. Door deze ontmoeting verwachten we dat er meer wederzijds begrip ontstaat en kinderen elkaar na schooltijd niet uitsluiten.

Maar..... ontmoeten met als gebiedende wijs enkelvoud: ontmoet; werkt niet.

Er moet iets te doen zijn en er moet een beleving georganiseerd worden. En dat vooral samen. Daarom hebben we een divers aantal elementen in het project met elkaar verbonden.

Er wordt:

- met elkaar kennisgemaakt;
- samen gezongen in één groot koor;
- samen gebouwd aan het tot stand komen van een miniatuurstad in schaal 1:100;
- na elke bouwmiddag met de kinderen per klas geëvalueerd hoe de kennismaking tot stand is gekomen;
- naar elkaars producten gekeken;
- gekozen voor een doe-activiteit op technisch- en handvaardigheidsniveau;

- toegewerkt naar een feestelijke en officiële opening van de stad.

We organiseren hiermee een beleving en leggen de bodem voor wellicht een toekomst in de techniek. We proberen daartoe een vonkje te laten overslaan voor een vuur en beroepsperspectief in de toekomst. Licht in de duisternis.

Om een concreet idee te krijgen van het project zie hier een beschrijving van een werkmiddag.
13.15: Aankomst in de school, een introductieverhaal en een repetitie van het ABC-bouwlied. Voor veel kinderen is het een ultieme beleving om samen te zingen met een koor van zo rond de 70 kinderen. Waar maak je dat mee?

13.30-14.45: Aan de slag met het eerste bouwtype. Alle benodigde materialen liggen per werkruimte al klaar: de bouwplaten, lijmstiften, scharen, linialen, voorgesneden dakpanpapier en materiaal voor eventuele versiering van de woning. Bij de begeleiding van de kinderen zijn de hulpouders van onschatbare waarde.

14.45-15.00: De gemaakte woningtypen worden in de hal op de plattegrond neergezet. Op deze manier kunnen alle kinderen van school en ouders die kinderen komen ophalen, zien wat er gemaakt is. Iedereen ziet de stad groeien.

Naschools: 15.00-16.15 De architecten (3 à 4 kinderen per school) gaan aan het werk. Zij maken ingewikkelder bouwwerken: een flat met penthouse, een fabriek, een stadhuis, een kantoorpand, een brug. Ook leggen zij met behulp van een soldeerbout en soldeertin op een gespannen ijzerdraadnet een lichtjescircuit aan, bestaande uit net zoveel ledjes als er kinderen zijn die meedoen aan het project. In januari/februari 2018 waren dit er 70. De benodigde stroom voor het ledjescircuit wordt geleverd door een dynamo die tegen het achterwiel van een op zijn kop gezet kinderfietsje gezet wordt. Als er aan de trappers wordt gedraaid, is er stroom en branden de 70 ledjes. Licht in de duisternis. In de schoolzaal is alle overige licht uit.

Met dit project schreef ik me in juli 2018 in voor de Catharina Soomersprijs.

"Het Burgerweeshuis looft een prijs uit voor het beste Amersfoortse project voor kinderen in achterstandssituaties. Om instellingen gelegenheid te geven tot een bijdrage, schrijft het eens in de drie jaar de Catharina Soomersprijs uit. Het bedrag is net zo groot als de oorspronkelijke schenking van Catharina Soomers € 1.500,- . Instellingen uit Amersfoort die een bijzonder project organiseren voor Amersfoortse kinderen in de knel of in achterstandssituatie kunnen een aanvraag doen en meedingen naar deze prijs. De aanvraag dient te zijn voorzien van een projectplan met heldere doelstellingen, een begroting en een tijdsplanning."

Op 29 november 2018 was de grote dag. Tijdens een feestelijke bijeenkomst in de regentenkamer van het Burgerweeshuis heeft de jury de winnaar van de prijs bekendgemaakt: Bouw ABC-stad waarin kinderen van drie scholen uit de wijk samen een stad bouwen. In de toespraak van Wethouder Van Eijk legde hij uit waarom de prijs naar dit project gaat. De jury

vindt het heldere en concrete project sympathiek, de doelstelling segregatie tegen te gaan erg belangrijk. Als kinderen van verschillende scholen in dezelfde buurt elkaar kennen, voorkomt dat tegenstellingen en uitsluiting. Het project heeft continuïteit en goede ankers in de omgeving en de betrokken scholen. De ondersteuning door vrijwilligers acht de jury een pluspunt. De kleine begroting, gerelateerd aan de prijs, klopt bij de doelstelling van de Catharina-Soomersprijs.

Het ontbreekt mij bijna aan woorden hoe vereerd ik mij voelde, toen mij de prijs werd uitgereikt (zie foto).

Qua geld is het de kleinste prijs die ik gewonnen heb (Techniek Juniorprijs 1992 Fl. 25.000,-; ISO-studentenprijs 2001 Fl. 6.000,-), maar de waardering die de prijs uitdrukt voor mijn acties naar de Amersfoortse kinderen, deed mij ongelooflijk goed. Het raakte me. De € 1.500,- die de prijs opleverde, worden ingezet voor het project dat in november/december 2019 van start gaat. Zo is er ook in 2019 licht in de duister

VOOR BIJ DE KERSTBOOM

*Henk is eenzaam en alleen
Nu zijn Ingrid is overleden
Gaaf hij nooit meer ergens heen
Gekluisterd is hij aan 't verleden*

*In zijn herinnering leeft zijn bestaan
Als hij het heden wil doen bewegen
Dan zet hij de buis maar even aan
Die heeft hij nog van haar gekregen*

*De wereld die hij daarop ziet
Gaaf betekenisloos aan hem voorbij
Het hedendaagse raakt hem niet
Hij heeft geen vrouw meer aan zijn zij*

*Met zijn lief in zijn geheugen
Is hij geheel en al vergroeid
Voor hem is alles nu een leugen
En er is niets meer dat hem boeit*

*Henk begrijpt dat het zo niet kan
Bovendien is hij nog zeer gezond
Is financieel ruim boven Jan
Maar kwijt is hij wat hem verbond*

*Zijn schepen gaat hij dan verbranden
Verkoopt zijn huis; geeft op zijn werk
Verbreekt met iedereen zijn banden
En vermijdt haar grafzerk bij de kerk*

*Van het verleden dan nu bevrijd
Zwerft hij door 't heden met verdriet
Hij voelt dat de tijd aan hem verglijdt
Maar Ingrid vergeten... lukt hem niet*

*Dan komt hij zomaar aan de praat
Met een schuwe zwervershond
Die hem bleef volgen op de straat
In hem zijn nieuwe baasje vond*

*Een vrouwtje is het; zacht van huid
En reuze dankbaar voor een aai
Het liefst een knuffel op zijn snuit
Henks leven krijgt dan plots een draai*

*Hij noemt haar Ingrid naar zijn vrouw
Ze geeft hem warmte, elke nacht
Het beestje is hem eeuwig trouw
En 't lijkt wel of ze naar hem lacht*

*Na vele maanden in de mist
Weet Henk zich weer verbonden:
Zijn Ingrid is voorgoed gekist
Hij heeft zichzelf hervonden*

De moraal van dit verhaal:
*Heel diep in ons schuilt een licht
Dat ons in de donkerste dagen
Krachten biedt en helder zicht
Op verlies dat we moeten dragen*

Frits Le Roux, Molleville, November 2019

LICHTPUNTJE IN EEN, GELUKKIG, NIET ZO DUISTER LEVEN.

Of hoe een eenvoudige hobby je leven kan veraangenamen.

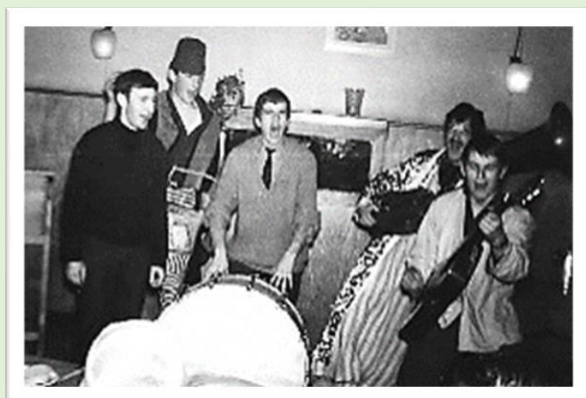
TONBOOGMANS (62-67)

Ik stam nog uit de tijd van gaslantaarns in de straat, Jan-Sluiserachtige-lichtvlekken op de stoep voor de bakkerszaak in de Bloemstraat. We luisterden naar De Boertjes van Buut'n met Lubbert van Gortel (met zijn paarse postpapier). Op de radio volgden we het hoorspel van Paul Vlaanderen ("Ik zie je vaag Ina," zei Paul schor tegen zijn vrouw in de mist). De grootste hit uit die tijd was De Postkoets van de Selvera's: "Ver over berg en dal, klonk er het hoorngeschal". Veel ruiger werd het niet in de jaren vijftig.

Er wordt nu vaak met enig dedain neergekeken op die tijd. Ik heb nooit tot die categorie behoord. Oké, het was erg rustig, maar je kon nog gewoon op straat spelen: verstoppertje, tikkertje, putje bal (je had nog boze buurmannen die je bal doormidden dreigden te snijden, als hij voor de zoveelste keer in hun tuin was gekomen), belletje trekken (en niet drukken want je had nauwelijks elektrische deurbellen, toen nog met een c!)

We liepen naar de lagere school en hadden les van 9 tot 12 en van 2 tot 4. En als je niet na hoefde te blijven, ging je voetballen in het plantsoen op De Worp. Eerst "poten" natuurlijk. Gelukkig was ik nooit degene die het laatst werd gekozen. 's Avonds las mijn vader de krant, Rudolf Schock op de pick-up (wat is dat opa?) op de achtergrond. Mijn moeder deed verstellwerk. En wij draaiden af en toe Chris Barber of Lonnie Donegan. Nooit van gehoord? Lonnie was een gitarist die skiffle populair maakte in Groot-Brittannië, ooit nog eens een inspiratie voor The Beatles. Kortom een rimpelloos bestaan. Toen kwam de Rock & Roll, als een donderslag bij heldere hemel. Bill Haley, Elvis, Buddy Holly, Little Richard en in hoog tempo nog veel meer artiesten.

Verjaardagen waren nooit meer hetzelfde. Kokosmatten de kamer uit, dansen op het zeil. Ik was helemaal gek van die muziek en wilde dat ook kunnen spelen. Ik zeurde mijn vader de kop gek en kreeg uiteindelijk een gitaar. Veertig gulden. Een jazzgitaar met stalen snaren en een kromme hals, bleek later, en heb letterlijk tot bloedens toe geoefend. Maar ik heb me toen toch een aantal liedjes eigen gemaakt. Op de HBS op klassenfeestjes opgetreden. Pogingen gedaan om een bandje te beginnen, maar dat is nooit echt van de grond gekomen.

Pas op de kweekschool kwam ik bij een echt bandje. Rien Overvelde vroeg mij of ik zin had om mee te spelen in The Red Rubies. Ondertussen had ik al een heuse elektrische gitaar, een Egmond (net als Peter and the Rockets). Hele mooie tijd was dat. Het gaf je ook een gevoel van vrijheid, want je mocht later terugkomen dan je medestudenten.

Deze periode heeft echter maar kort geduurd, want ik werd naar Hengelo gestuurd om daar

de kweek af te maken. Daar is er van muziek maken niet veel meer terecht gekomen, omdat ook daar beatmuziek niet cultureel verantwoord gevonden werd.

Pas op de MAVO in Raalte heb ik de draad weer opgepakt en ben ik met een aantal collega's een bandje begonnen. Veel plezier gehad, vaak opgetreden. Met carnaval, op de culturele (nu wè!) leerlingenavond, de diploma-uitreiking, de Sinterklaasviering (met zwarte pieten), de Kerstviering en tijdens de werkweek.

Het duurde niet lang of ik werd in Raalte gevraagd voor een feestbandje. Ik durf niet te zeggen dat we echt goed waren, maar we waren goedkoop en werden dus veel gevraagd. De lead-

zanger begon zijn aankondiging vaak met: "Let u niet op ons Engels, dat doen wijzelf al jaren niet meer." Prima tijd. Overall opgetreden, zelfs in Amsterdam. Wel zoveel verdiend dat ik een aantal gitaren en versterkers "versleten" heb en uiteindelijk geëindigd ben met 'n heuse Amerikaanse (hij moet wel echt Amerikaans zijn) Fender Stratocaster en een Fender Pro Reverb versterker.

Maar door allerlei verhuizingen kwam er ook een eind aan dit avontuur. Nadat ik met (vervroegd) pensioen ben gegaan, is er van gitaarspelen niet veel meer terecht gekomen, behalve dan af en toe feestlied in elkaar draaien voor een jubileum of een bruiloft of verjaardag.

Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en na verloop van tijd wilde ik de draad weer oppakken. Niet om op mijn leeftijd nog weer in een band te gaan optreden (dat zou meer op rock-en-rollater gaan lijken), maar om een nieuwe uitdaging aan te gaan.

Jazz is mijn fancy geworden. Ik weet niet meer hoe ik hier opgekomen ben, maar een uitdaging is het zeker. Mijn Stratocaster bleek niet het geëigende instrument hiervoor te zijn, dus moest het een jazzgitaar (waar ik ooit mee begonnen was) worden. Het werd een **Ibanez AF 155 Artstar AWB**.

De jazz-studie is een uitdaging: noten lezen, toonladders oefenen, loopjes instuderen, luisteren naar gitaargiganten op Spotify. Er ging een wereld voor me open. Muziek waar ik vroeger echt niet naar kon luisteren, werd meer en meer een openbaring. Er is meer op de wereld dan alleen popmuziek. Jullie wisten dat natuurlijk allang. Onder andere Hans Wynants (in mijn herinnering jazzdrummer), Jan Verheijen (van Jazzkwartet Jan Verheijen) en Los Perros Pintados zijn daar bekende voorbeelden van.

Mij heeft het tot nu toe veel gegeven. Ik oefen er lustig op los. Niet erg gestructureerd maar met veel plezier. Of ik al vorderingen maak? Als ik Charlie Christian of Barney Kessel hoor, heb ik nog een lange weg te gaan. Ik zal dat punt wel nooit bereiken, maar de reis is, in mijn geval, belangrijker dan het doel. Oké, volgens Youp moeten we leven alsof het onze laatste dag is: groots en meeslepend. Dat is mij niet gelukt. Wel is het bestuderen en oefenen van jazzmuziek voor mij een openbaring gebleken, een lichtpuntje in een overigens aangenaam leven.

LICHTJES IN DE DUISTERNIS

Herman Jansen (62- 67)

Het is vandaag 11 november en Amsterdam beleeft zoals ieder jaar op deze dag een kleine religieus getinte oprisping. Om een uur of zes wordt de straat overspoeld door jeugdig volk zwaaiend met milieuvriendelijke lampionnen, achtervolgd door een menigte met paraplu's gewapende ouders. Het Sint-Maartenfeest neemt voor even bezit van de hoofden, huizen en harten. Dit feest wordt ook elders gevierd, in Friesland onder meer zoals ik weet uit mijn jeugd, maar in andere en ook godvruchtiger streken is men er niet overal mee bekend. En aan de vraag waarom het juist in mijn huidige heidense contreien nog steeds niet is uitgestorven kunnen tal van proefschriften worden geweid, zoals er onlangs ook weer een verscheen over de wijze waarop de zwartepietendiscussie wordt gevoerd. Die taak leg ik nog even ter zijde en beperk me tot vanavond.

Kinderen bellen aan bij burens en zingen wanneer wordt opgedaan een lied over Sint-Maarten, zeg maar een collega van Sinterklaas.

Het is de bedoeling dat deze voorstelling wordt beloond met snoepgoed. Gehoor gevend aan het adagium "It takes a village to raise a child" speel ik dit spel van harte mee. En ik moet ook

wel want ik ben de benedenbewoner van het pand en als zodanig de aangewezen voor deze rol. We wonen hier drie tot vierhoog gestapeld en de verdiepingen boven hebben een eigen ingang met steile trap die alleen te nemen is door fitte, sportieve expats. En gewoontegetrouw doen die al niet open voor vreemden, laat staan dat ze kinderen daar beneden steeds snoepjes gaan brengen. Maar bij mij hebben ze beet en dat vind ik elk jaar leuker.

Zo kwamen een paar jaar geleden de eerste Marokkaanse kopjes over "Sinte-Maarten" zingen, terwijl hun moeders om de hoek van de portiek hun hoofddoekjes vasthielden in de gure herfstwind. Zoals ik al zei, een religieuze oprisping is het, over de hoofden heen van geloven en overtuigingen. Dat heeft trouwens maar een paar jaar geduurd. Kinderen groeien hard en voor je het weet heb je de baard in je keel en kijk je wel uit nog langer voor schut te staan. Dat is voorzeker een reden waarom er de klad kwam in hun deelname, maar waarom hun jongere

broertjes en zusje nu verstek laten gaan is (opnieuw voor theoretici) een raadsel. Trekken we deze problematiek in een breder kader en betrekken we dat op de hele natie, dan reist de vraag of de favoriete liedtekst hierbij ook een rol kan hebben gespeeld. Deze luidt: "Sinte-Maarten, de koeien hebben staarten, de meisjes hebben rokjes aan, daar komt Sinte-Maarten aan." Kijk, daar staat het: de meisjes hebben rokjes aan. Is een dergelijke sekseprofilering nog wel van deze tijd? Is de genderpolitie hiervan al op de hoogte of hebben we hier te maken met een vrucht van gedoogbeleid waarin wij bij voortdoring uitblinken? Voor de kinderen maakte dat waarschijnlijk niet uit want ieder, ongeacht vermoed geslacht, zong dit lied uit volle borst mee. De geanticiperde beloning kan daarbij natuurlijk ook een rol hebben gespeeld. Een vroege vorm van realpolitik? Zou zomaar kunnen.

Dit jaar was er ook een groepje bij met Engels kwetterende moeders in de achterban, terwijl de liederen in accentloos Nederlands uit de keeltjes van hun kroost klonken. "Yes, they speak dutch" zeiden ze, de moeders. Dat was evident. Maar zover waren ze zelf nog niet. If ever.

Er was ook sprake van een trendbreuk. Voorheen belden ze aan tussen zes en zeven. Omdat ik "laat" was besloot ik om eten koken uit te stellen tot na zevenen. Maar om half zeven was het nog steeds stil in de straat. Daarna kwamen ze wel, maar niet in aaneengesloten cohorten zoals ik gewend was, maar druppelsgewijs. En toen ik om acht uur met een hongerige maag voor de zoveelste keer moest aanhoren dat hun "lichtje mag schijnen deze dag" onderbrak ik ze tijdens een adempauze ruw met de woorden, " Ja kappen nou, nou weet ik het wel." Dat leverde me een onverwachte lachsalvo op, gevolgd door luid applaus van de ouders in de achterhoede. Die waren er ook duidelijk klaar mee. Toen iedereen vervolgens mijn hele resterende voorraad snoep mocht plunderen, wist ik dat ik ook het komende jaar weer verzekerd zou zijn van de goodwill van de hele straat. En dat in duistere tijden

Alexander Laan *

GLOORT ER LICHT AAN DE HORIZON ?

Ondanks het feit dat ik al jaren gepensioneerd ben en geen lid meer van een vakbond, blijft het onderwerp "Onderwijs" mij nog steeds bezighouden. In de loop van al mijn dienstjaren is er veel veranderd in onze werkkring en ik betreed platgetreden paden als ik zeg dat iedere verandering geen verbetering hoeft te zijn. Je kunt een rivier vullen met al het weggegooid badwater. Ik hoop dat de kinderen goed zijn terecht gekomen. Het is natuurlijk ook niet waar dat in het onderwijsverleden alles beter was! Toch ken ik nog het gevoel van gedrevenheid en gretigheid, toen we met onze opleiding aan de kweekschool (voorloper van de Pabo) bezig

waren. De woorden "Roeping" en "Hemelbestormers" klonken ons niet vreemd in de oren. De stages in de kleurscholen waren best interessant want daar lag toch het begin van de pedagogische ontwikkeling waar wij op mochten voortborduren.

Wanneer viel de schemering in? Eigenlijk was dat al eind tachtiger jaren met de invoering van de Mammoetwet. De kleuterschool en het lager onderwijs zo maar aan elkaar plakken was toch wel een inschattingfout. Niet dat het systeem slecht was, maar de juffen en de meesters kregen geen tijd om de omschakeling te maken. Met het nieuwe Pabodiploma moest je in alle klassen van de basisschool les kunnen geven en met een bijscholing mocht dat ook. De nieuwe wet had tot gevolg dat de opleiding moest veranderen. Veel jongens haakten af of vertrokken naar de lerarenopleiding. Het gevolg daarvan was dat na verloop van tijd op veel basisscholen alleen de directeur een man was met enkel vrouwelijke collega's. De ene na de andere nieuwe maatregel werd ingevoerd. Meer teamvergaderingen, leerlingvolgsysteem, ouderparticipatie, excursies, fusies, ouderavonden, buitenschoolse opvang, gedoe rond de CITO-score en ga zo maar door. Ieder meende zijn uil een valk te zijn!

De gordijnen gingen steeds verder dicht, zodat tenslotte de duisternis compleet was. Er kwam een enorm personeelstekort, kleine scholen, vooral op het platteland moesten sluiten.....De roep om vakleerkrachten voor muziek, gym en de creatieve vakken, nam toe maar vond geen gehoor. Bij het L.B.O. was de vraag naar de terugkeer van de oude Ambachtsschool een duidelijk sein dat er iets niet goed was, maar "het Veld" was een roepende in de woestijn! Met idealisme alleen kon je het niet meer redden. Ik herinner me nog de grote onderwijsstaking in Utrecht. Toen we massaal van het station naar de Galgenwaard (hoe toepasselijk was die naam) liepen, riep iemand uit het publiek dat langs de kant van de weg stond: "Foei! Had je maar een vak moeten leren". De duisternis was compleet.

Groot was mijn verbazing niet toen ik onlangs in de krant het artikel las van enkele onderwijsdeskundigen die voorstelden de huidige Pabo-opleiding te herstructureren. "Splits de opleiding in twee delen, studenten die leerkracht willen worden in de groepen 3, 4 en 5 en een groep die in de groepen 6, 7 en 8 les wil gaan geven. Het lijkt inderdaad op de terugkeer van de oude "kleuterkweek" en de bekende kweekschool voor onderwijzers.

Er gloort licht aan het eind van de horizon ...

*

Grapje! Ik (Rien Overvelde(59-64)) wilde ooit een boek over de kweekschool schrijven onder het pseudoniem Alexander Laan met als hoofdpersoon ene Waldeck

Even jullie geheugen opfrissen. In de 5^e klas liepen wij naar de villa aan de Soestdijkerstraatweg. Je passeert dan de Waldecklaan om via de Alexanderlaan naar de "tempel der wijsheid" te wandelen.

De eerste beelden die in mijn woelige ADD-brein over het onderwerp *Licht in de duisternis* bij mij opwellen, hebben vreemd genoeg weinig te maken met de kerstsfeer. Geen plaatjes van helderverlichte kerstbomen in de duistere nacht, geen oprispingen over vervelende gebeurtenissen die toch weer goed gekomen zijn, geen ruzies die worden bijgelegd of ellende die is overwonnen. Mijn gedachten dwalen meteen naar kunstenaars als Caravaggio en Rembrandt die in hun werk zo meesterlijk wisten om te gaan met licht en donker. Onderstaande voorbeelden maken dat meteen duidelijk.

Caravaggio: de Emmaüs-gangers

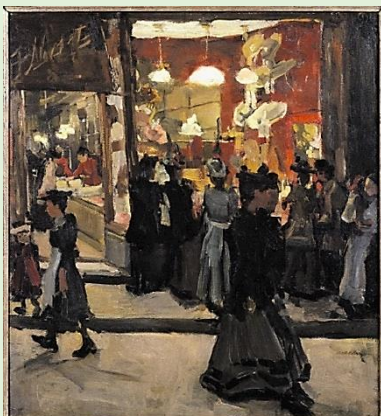
Rembrandt: badende vrouw en zelfportret

We hebben het hier natuurlijk over het begrip *clair obscur*, een techniek in de beeldende kunst waarbij een sterk aangezet contrast tussen licht en donker wordt toegepast. Door met licht- en schaduw effecten te werken, probeert de kunstenaar de aandacht van de beschouwer te richten en zijn onderwerp a.h.w. in de spotlights te zetten, terwijl de achtergrond donker blijft. De bedoeling was vaak om daarmee een dramatisch effect te bereiken en/of de dieptewerking te versterken. De lichtbron is vaak duidelijk aanwezig: een kaars, een lamp, binnenvallend zonlicht, maar soms ook moeilijk aanwijsbaar.

De techniek wordt vanaf de middeleeuwen tot aan de tegenwoordige tijd toegepast, maar vooral de Renaissance- en Barokschilders staan erom bekend. Naast *Rembrandt* en *Caravaggio*, zijn ook *Lievens*, *De La Tour*, *Dou*, *Van der Voordt* en *Van Honthorst* enkele bekende meesters in dit genre. De uitvinding van gaslicht en elektriciteit gaven later natuurlijk weer nieuwe impulsen aan deze wijze van schilderen. Het is voor de schilders een nieuw soort licht met ook mogelijkheden tot nachtelijke buitentaferelen.

Isaac Isaac Israëls: Hoedenwinkel

Jan Sluijters: Nachtlucht op Koningsplein

Hendrick Goltzius: mythologie

Ook bij het maken van houtsneden wordt van het clair obscur-effect gebruik gemaakt, door 3 of 4 nuances van een kleur over elkaar heen af te drukken. Voor elke nuance wordt dan een apart blok gesneden. (zie boven: Hendrick Goltzius: Mythologie)

Wat ook meteen bij mij opkomt zijn beelden van het lichtkunstfestival Glow in the dark, vaak kortweg GLOW genoemd, dat elk jaar gedurende een week in november plaats vindt in Eindhoven. Het is een fantastisch, indrukwekkend en gratis toegankelijk lichtspectakel.

Deze lichtkunstexpositie wordt gehouden op verschillende locaties, verspreid door de stad. Aan de projecties die vaak plaats vinden tegen de achtergrond van parken, kerken en andere grote gebouwen, werken tientallen lichtkunstenaars uit binnen- en buitenland mee.

Vanwege Philips was Eindhoven natuurlijk al van oudsher de Lichtstad, maar tegenwoordig ook de stad van Kennis, Technologie en Design. In GLOW worden al deze facetten verenigd en op een magische en toegankelijke manier getoond.

De lichtkunstprojecten worden jaarlijks speciaal voor het festival ontworpen en gemaakt door internationaal gerenommeerde designers, technici en kunstenaars. Een deel van de kunstwerken is het resultaat van samenwerking tussen hightechbedrijven en jong, aanstormend talent. Elk jaar wordt geprobeerd wereldpremières aan te bieden van nieuwe projecten en technieken. Beschrijven van wat er allemaal te zien is, is haast ondoenlijk. Je kunt het eigenlijk alleen ondergaan. Bijgaande foto's geven een (beperkte) indruk

Wie in de gelegenheid is de komende jaren GLOW eens te bezoeken, moet dat zeker doen. Dit jaar trok de expositie al 770.000 bezoekers!

Herman Verweij (61-66) :

Onlangs is een broer van mij overleden. Veel te jong, maar ook dan kan de duisternis intreden. Bij zijn afscheid heb ik een gedicht voorgedragen dat wel past binnen dit thema.

Een vermoeden van licht

Een zonnestraal glipt door de pergola,
de koffie koud, de krant nog ongelezen.
Op de wind wiegt Lange Jan. Zacht
landt zijn berkenblad op vlinderstruiken.

De poes huft van de tafelrand en jaagt
op muis, in de vijver sluit kikker de luiken.
De laatste dahlia met blos laat traag
het leven los, een kinderstem verwaait.

Veel vogels zijn al onderweg. Roodborst
is gebleven en ook de mezen vrezen niet.

Is de kou verdreven, maakt een kievitspaar
een salto in de lentelucht. De tuin veert op.

Soms, bij schemerlicht, spelen woorden
in het gras, vormen de regels van een liedje.
Uit het niets verschijnt een schittering
bij de hortensia en het vergeet-mij-nietje.

Herman Verweij

LICHT... BELICHT

3 licht-zinnige stellingnames

van Gerard B. Kosse -- Ludgerjaargang 62-67
Amsterdam, 25-11-2019

STELLINGNAME 1: HET LICHT DER WERELD

De redactie van ons alumniblad wilde graag dat we voor de Kersteditie <ons licht laten schijnen over het thema LICHT IN DE DUISTERNIS. Dat was te verwachten. Immers, we leven in een deel van de wereld waar licht en lichtsterkte sterk seizoensgebonden zijn, en dus de winterse afwezigheid van voldoende licht zich aan ons opdringt. Bovendien leven we in een taal- en denkcultuur die door en door gevuld zijn met beelden en opvattingen die het christendom ons bracht. Het begrip <Licht> staat in die levensvisie centraal. Het Bijbelboek Genesis begint niet voor niets de menselijke geschiedenis uit de doeken te doen met een poëtische, dualistische beschrijving van het ontstaan van onze wereld: “En God zei: Laat er licht zijn! En er was licht. (...) En God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis”. Jezus deed daar nog een schepje bovenop door zichzelf HET LICHT DER WERELD (1) te noemen, en de afwezigheid van licht (duisternis) te vereenzelvigen met <het kwade, alle ellende en de dood>. Licht en Donker zijn elkaars tegenpolen. Er zit niets tussen. Er zijn geen nuances. Dat extreme dualisme heeft zich diep geworteld in onze manier van leven, denken en voelen...en de verwoording ervan in taal.

STELLINGNAME 2: HET OVERBELICHTTE ZIEN

Licht nemen we waar door te ZIEN. Dat zin-tuig is van immanent belang in ons Westers, christelijk ingekleurd bestaan. Geen wonder dat onze Nederlandse taal 79 uitdrukkingen met <zien> kent (2). Bovendien is het zo dat onze werkelijkheid steeds VIRTUELER aan het worden is. Immers, met behulp van onze informatie-technologie simuleren we de werkelijke, driedimensionale en belevingsrijke wereld. Ons hele bestaan wordt gereduceerd tot ‘plaatjes’. We KIJKEN ons te barsten! In een museum mogen we zelfs helemaal niets aanraken, besnuffelen of proeven! We realiseren ons m.i. veel te weinig dat dit zien-zintuig slechts ÉÉN VAN DE 7 zintuigen (3) is waarmee we de wereld om ons heen en onszelf waarnemen. Net zoals ‘licht’ is ook zien een niet-tastbare, zeer abstracte bezigheid die ons weliswaar bewust maakt van zaken buiten onszelf, maar die qua intensiteit ons fysiek en psychisch bestaan slechts kort-

¹ JEZUS ZEI: “IK BEN HET LICHT DER WERELD”

In de Bijbel speelt op 63 plaatsen de term <LICHT> een cruciale rol om de gelovigen **de zin van het leven** duidelijk te maken. De crux van dit begrip in het Nieuwe Testament vind je hier:

<https://www.gastinbethel.nl/bijbelverhalen/jezus-zegt-ik-ben-het-licht-der-wereld/>

² SPREEKWOORDEN MET <ZIEN>

Zie: <https://www.woorden.org/spreekwoord.php?woord=zien>

³ ONZE 7 ZINTUIGEN KORT EN KRACHTIG BELICHT

Zie: <https://www.gezondheidsnet.nl/horen/waarneming-de-zintuigen-op-een-rij> . Moderne Filosofen beweren overigens dat er 9 zintuigen zijn! Zie: <https://www.kijkmagazine.nl/science/column-veldhuizen-zingtuigen/>

stondig en oppervlakkig beïnvloedt...!! Dat is ook het geval met de andere drie klassieke zintuigen: gehoor, reukzin en smaakzin. Ze leveren slechts zeer vluchtige ervaringen van de buitenwereld -- ervaringen die ons niet diep-doorvoeld beroeren en die nauwelijks beklijven.

Die eenzijdige benadrukking van <abstract bezig-zijn> valt vooral mensen op die behoren tot andere, bijvoorbeeld animistische, culturen. Ze vinden ons een <gevoelloos> volk dat leeft volgens abstracte regels. Bovendien geparfumeerde lieden die altijd zitten te kijken, zich te barsten eten, en niet bewegen. De drie zintuigen waarmee we bewust worden van onze eigen LICHAMELIJKHEID (4) spelen nauwelijks een rol in het leven van alledag binnen onze (neo) christelijke cultuur. Geen wonder dat er zo'n groot taboe ligt op mysterie, seks, dans en andere lustuiting.

STELLINGNAME 3: DONKER...ONDERBELICHT

Alle dingen die het daglicht niet kunnen velen....zijn afkeurenswaardig. Ze vinden plaats in het

donker. Dus daar waar het licht niet schijnt! DONKER & KWAAD zijn in onze westerse, neo-christelijke cultuur zelfs synoniem aan elkaar geworden. Die onberedeneerde, op angst gefundeerde opvatting en leefwijze voerde de boventoon tot aan het moeilijk af te bakenen tijdperk van de VERLICHTING In de 18e eeuw. Toen ontstond in ons deel van de wereld een NIEUW WERELDBEELD zonder goden, maar het leunde net zo eenzijdig op ZIEN als het christendom. Immers, binnen het <wetenschappelijk denken> staan empirisme en rationaliteit centraal. Daar geldt: *EERST ZIEN, DAN GELOVEN = WETEN*. Ons bestaan wordt zo en passant gereduceerd tot wat wij (met behulp van onze technologie) kunnen zien! Een verbluffend, eenzijdig staaltje van versimpeling van ons menselijk leven. Wij weten en ervaren immers maar al te goed dat er ook onbegrepen, onzichtbare krachten en belevingen zijn. Daar hoort ook <Het Kwade> toe. Zou het niet beter zijn om die zijswijze te erkennen en nader te onderzoeken? De erkenning van niet-zichtbare zijswijzen en werkelijkheden is m.i. een noodzakelijke,

VRUCHTBARE STAP NAAR EEN VERLICHT BESTAAN.

EINDE VAN HET THEMADEEL

⁴ LICHAMELIJKHEIDZINTUIGEN

Bedoeld worden: proprioceptie (waarneming van de positie en beweging van je eigen lichaam), evenwichtszin (waarneming van rotatie en versnelling van ons lichaam), en nociceptie (waarneming van diverse soorten pijn in ons lichaam: vooral stimuli waarmee we leren ons lichaam optimaal aan te wenden).

OVERLIJDENSBERICHT 1

Half november liet Wim Smeets (62-66) ons weten dat zijn vrouw Riekie, zijn licht in de duisternis, was overleden. Ze schreef tevoren haar eigen afscheidswaard: *Tranen van verdriet, als je geen uitweg meer ziet, als je hen die je liefhebt achter moet laten en je weet dat je aan je laatste reis begint*

Een uitgebreider bericht is te vinden op onze website:

www.postvakh3.nl/riekiesmeetswalravens.pdf

OVERLIJDENSBERICHT 2

Op dinsdag 19 november konden we in Twentsche Courant Tubantia lezen dat onze oud-klasgenoot **Leo Scholten** (62-67) op 17 november was overleden. We wisten dat Leo al enige jaren ernstig ziek was, maar voor Ludgerianen die contact met hem hadden, kwam het bericht toch nog onverwacht. Problemen met de longfunctie speelden Leo al jaren parten, genieten van sporten kon hij alleen nog maar passief. Op het herdenkingsplaatje beschrijft zijn gezin Leo als: zorgzaam, trouw, bescheiden, sportief, creatief, harde werker, eigenwijs, liefdevol, fanatiek. Een aantal van die eigenschappen konden de oud-klasgenoten die in de avondwake aanwezig waren, zeker herkennen.

In www.postvakh3.nl/LeoScholten2.pdf heeft Hennie Bouwhuis zijn herinneringen aan Leo beschreven.

VAN MATTHIEU ROBERST (61-67)

Wat het thema betreft, ja, een beetje licht kunnen we wel gebruiken...

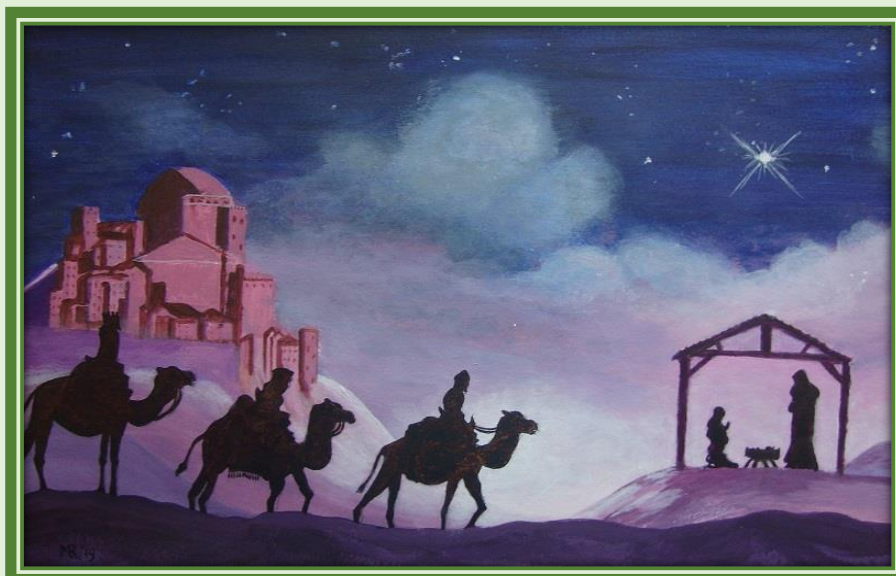
Mijn vriendin heeft een nieuwe heup gekregen op 7 okt. jl. Alles ging prima, de therapeut was uiterst tevreden. Vorige week donderdag verschoof de nieuwe heup zonder aanwijsbare redenen, ging door het bot, dat veroorzaakte een scheurtje en ze moest direct weer geopereerd worden. Nu duurt de revalidatie minimaal 6 weken voor ze iets mag belasten. Ze is nu voor minimaal 6 weken in Hilversum in een soort zorghotel, van rolstoel naar bed en vice versa. Langzaam weer proberen met krukken op één been, met begeleiding. Je ziet, dit zijn "donkere wolken", dus een beetje licht zou leuk zijn.

Even een verklaring voor mijn schilderwerkje. In de voorlaatste H3 stond mijn houtwerkje afgedrukt van 'n tweeluik *Oude fiets*. Toen mijn dochter dat in mijn tuin zag hangen, zei ze meteen: "O, wat leuk pap! Zou je mijn fiets ook willen schilderen? Op hout voor in mijn tuin? Als je dat wil doen, wil ik wel graag dat je Naarden op de achtergrond schildert, want dat is jouw geboortestad!" Ik zei: "nou meid met plezier hoor, ik zal mijn best doen." En voilà; dit is het resultaat! Een houten paneel van 60 x 40 cm met de vestingwallen en haar fiets.

NIEUW REDACTIELID

Aanvankelijk verrast en daardoor aarzelend, maar uiteindelijk toch volmondig is **Herman Jansen** (62-67) ingegaan op ons verzoek om toe te treden tot de redactie van Hilversum 3. Herman is niet alleen een vaardig schilder, maar ook zeer bedreven in het schrijven van teksten. Bovendien hopen we op zijn adviezen en assistentie bij het toekomstbestendig maken van onze periodiek. Hij heeft daar in het verleden de nodige ervaring in opgedaan. De redactie is daarom erg blij met zijn komst, vooral ook door de wijze waarop hij zich inmiddels perfect in ons team heeft ingepast.

Tekening Matthieu Roberst (acrylverf en o.i. inkt op papier)

De redactie en alle medewerkers wensen hun lezers

EEN GEZEGEND KERSTFEEST

en een

GEZOND EN VOORSPOEDIG 2020

De volgende Hilversum 3 mag in maart 2020 worden verwacht.

